

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Andra Kammaren. N:o 14.

Lördagen den 24 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. J. E. von Krusenstjerna aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen:

angående användande af indragna kronofogde-, häradsskrifvare- och länsmanlöner till inrättande af nya sådana tjänster;

angående upplåtelse till Örebro stad af mark från kronolägenheten Alnängarne i Örebro län;

angående försäljning af kronoängen Bjurkärret n:o 1 i Södermanlands län; och

angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja af kronan tillhörig mark i Norrbottens län.

De kongl. propositionerna bordlades.

§ 3.

Föredrogos hvar för sig de i gårdagens sammanträde aflemnade motionerna och hänvisades dervid:

herr *David Bergströms* motioner, n:o 154 till konstitutionsutskottet och n:o 155 till kammarens tillfälliga utskott n:o 1; samt

herrar *A. J. Ericsons* i Ransta och *L. P. Mallmins* motion, n:o 153, till kammarens tillfälliga utskott n:o 3.

§ 4.

Härefter företogs till afgörande statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens *sjette* hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning åt
exekutions-
betjeningen i
Stockholm.

Punkten 3.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att det under anslagstiteln »Öfverståthållareembetet» uppförda ordinarie anslag å 12,200 kronor till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm finge höjas med 3,800 kronor eller till 16,000 kronor.

Uttkottet hemställde,

att Riksdagen må medgifva, att det under anslagstiteln »Öfverståthållareembetet» uppförda ordinarie anslag å 12,200 kronor till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm må höjas med 3,800 kronor eller till 16,000 kronor.

Vid punkten fans fogad reservation af herrar *P. Pehrson* i Törneryd, *H. Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *C. Persson* i Stallerhult, *Ivar Månsson* i Trää, *Boström*, *O. Larsson* i Mörtlösa, *S. O. Nylander*, *J. A. Sjö*, *A. Göransson*, *D. Persson* i Tällberg och *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra, hvilka ansett att utskottet bort hemställa,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde

Herr Larsson i Mörtlösa: Som känt är, åligger det städerna i allmänhet att bekosta sitt exekutionsväsen. Endast Stockholms stad utgör derifrån ett undantag. På grund af privilegier från ffordom, från 1500- och 1600-talen, har Stockholms stad åtnjutit väsentliga bidrag till uppehållande af sitt exekutionsväsen. Emellertid har Riksdagen flere gånger afslagit äskad tillökning i anslaget till uppehållande af exekutionsväsendet. Särskildt hafva Riksdagarne 1851 och 1865—1866 afslagit framställningar i detta afseende. Flere gånger har Riksdagen emellertid beviljat medel såväl till höjande af exekutionsbetjenings aflöning som äfven till dyrtidstillägg. Men endast *en* gång har Riksdagen medgifvit ett anslag, afsedt för höjande af *antalet* exekutionsbetjente, nemligen vid 1862—1863 års riksdag. Detta antal ansågs emellertid vid en senare riksdag kunna nedsättas till det förut varande antalet. Således har faktiskt ingen förhöjning i antalet förekommit. Då föregående Riksdagar ansett, att det i allmänhet åligger städerna att bestrida de kostnader, som äro förknippade med exekutionsväsendet derstädes, men sådant oaktadt Stockholms stad af statsverket åtnjutit betydliga bidrag för detta ändamål, anser jag för min del, att någon höjning af detta anslag för ökande af ifrågavarande betjentes antal icke bör ifrågakomma. Detta är, efter min uppfattning, en af de »sekelgamla orättvisorna», och sådana böra — derom hafva vi varit ense — afskrifvas.

Herr talman! På grund af hvad jag anført, ber jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen och afslag å Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Herr von Friesen: Jag åter ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag anhåller först om ursäkt för att jag kanske måste vara något vidlyftigare, än det i denna, enligt min tanke klara, sak borde vara erforderligt. Men omständigheterna hafva fogat så, att den redogörelse för frågan, som egentligen skulle vara bestämmande för Riksdagen, icke kommit till Riksdagens kännedom denna gång annat än genom en hänvisning till handlingar vid 1885 års riksdag. Det har nemligen, efter hvad som tilldrog sig vid 1885 års riksdag, af statsrådet och chefen för civildepartementet betraktats såsom en själfklar sak, att aflöningen af exekutionsbetjente i Stockholm vore en *statens* angelägenhet, och för min del undrar jag icke derpå. Vid nämnda riksdag förelåg uti statverkspropositionen en utredning utaf denna fråga. Den var verkställd af häradshöfdingen S. O. G. Bergius. Denna utredning visar, att, så länge det i Sverige funnits något ordnad exekutionsväsen, detta — hvad Stockholm beträffar — tillhört det utaf staten aflönade öfverståthållareembetet, hvadan också exekutionsbetjente, så länge de funnits, hafva varit af staten aflönade. Stockholms stad har *aldrig bidragit* till exekutionsbetjentes aflöning med något som helst belopp. Det är således endast ett talesätt, då Riksdagen en gång yttrat, såsom också den föregående ärade talaren, att staten har lemnat *bidrag* till aflöning af exekutionsbetjente i Stockholm. Och det är ett vilseledande talesätt, ty det skulle innebära, att det varit Stockholms stad, som egentligen skulle bekosta exekutionsbetjentes aflöning, men att staten derjemte härtill lemnat bidrag. Så är icke förhållandet, såsom af denna redogörelse till 1885 års Riksdag framgår. Då öfverståthållareembetet inrättades år 1634, fick det, såsom i denna redogörelse upplyses, två väsentligt olika åligganden: det ena att vara ståthållare på Stockholms slott och ansvara Kongl. Maj:t för stadens gubernation och för slottet; det andra att med biträde af magistrat och borgerskap ombesörja ordning och säkerhet i staden. Till den förra uppgiften ansågs ntsökningsväsendet höra. Derför fick öfverståthållareembetet till biträde tjenstemän, som till en början kallades slotts- betjente och sedermera, efter en ny stadga om denna sak, slottskansli- betjente, en för dem af kammarens ledamöter, som studerat Bellman. välbekant benämning. I slutet af 1700-talet förändrades emellertid benämningen slottskansli till öfverståthållareembetets kansli, och slotts- kanslibetjente till exekutionsbetjente, men aflöningen bestriddes allt fortfarande af staten. Stockholms stad har nemligen, såsom sagdt, aldrig med något belopp bidragit till dessa exekutionsbetjentes aflöning.

Vid 1850—1851 års riksdag begärde, såsom den föregående talaren erinrade, Kongl. Maj:t en förhöjning i anslaget till öfverståthållareembetets kansli, men Riksdagen förklarade, att, enär det åläge städerna i allmänhet att bestrida de kostnader, som vore förknippade med exekutionsväsendet derstädes, men sådant oaktadt Stockholms stad af statsverket åtnjöte betydligt bidrag för detta ändamål, Rikets Ständer ansett sig icke böra bifalla den af Kongl. Maj:t äskade tillökningen i anslaget för sagda ändamål. Att Rikets Ständer då begingo ett misstag, erkände de så snart som vid 1856—1858 års riksdag. Då förekom nemligen frågan å nyo, och då beviljades verkligen förhöjd aflö-

Ang. höjning
af anslaget till
aflöning af
exekutions-
betjeningen i
Stockholm.
(Forts.)

Ang. höjning af anslaget till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm.

(Forts.)

ning åt de i öfverståhållareembetets kansli anställde tjänstemän samt betjente och deribland jemväl åt exekutionsbetjeningen. Riksdagen yttrade dervid, att det visserligen åläge städerna i allmänhet att bestrida de kostnader, som vore förenade med exekutionsväsendet derstädes, men att, då Stockholms stad vore att betrakta såsom ett särskildt län, och aflöningen för den hos dess öfverstyrelse anställda personal dittills städe varit af statsmedel bekostad, Rikets Ständer funnit något tvifvel icke böra uppstå om statens åliggande att, derest aflöningen befunnos otillräcklig, ytterligare anslå de medel, som till densammnas förbättrande erfordrades. Vid riksdagen 1862—1863 förhöjdes anslaget, derigenom att aflöning beviljades till ytterligare fyra exekutionsbetjente.

Deremot gjordes till 1865—1866 års Riksdag en framställning om anvisande af arfvoden dels åt en tjänsteman, som under benämning exekutionskommissarie eller stadsfogde skulle biträda såsom underexekutor i Stockholm, och dels för ett tjänstebiträde åt denne tjänsteman, det vill säga icke till exekutionsbetjente, utan till andra tjänstemän. Då anförde Rikets Ständer, att, då det i allmänhet tillkomme städerna sjelfva att bestrida de kostnader, som med exekutionsväsendet derstädes vore förenade, Rikets Ständer hade, med hänsigt för öfrigt till det angifna inskränkta ändamålet med anställande af ifrågavarande tjänsteman jemte biträde, ansett något bidrag från statens sida för detsamma icke böra ifrågakomma.

Med afseende å det första af dessa skäl sade statskontoret i ett yttrande af år 1878, att detta skäl måtte hafva berott på något missstag af Rikets Ständer, i det att man utgått från den origtiga förutsättningen, att exekutionsbetjeningen i Stockholm dittills aflönats af staden.

Riksdagen år 1872 beviljade utan anmärkning förhöjning af anslaget till exekutionsbetjeningen i Stockholm, och vid riksdagarna 1874, 1875, 1876, 1877 och 1878 beviljades dyrtidstillägg å nämnda anslag.

Utaf denna redogörelse hade nu häradsböfdingen Bergius för sin del funnit det vara uppenbart, att aflöning till exekutionsbetjeningen i Stockholm af ålder blifvit bestridd af statsmedel, och att statsverkets skyldighet i detta hänseende blifvit på senare tider af representationen uttryckligen erkänd; och hade, såvidt han kunnat utröna, Stockholms stad aldrig lemnat något bidrag till ifrågavarande aflöning. Deremot hade exekutionsbetjeningen i rikets öfriga städer aflönats af städerna sjelfva, och denna olikhet i sättet för aflöningens utgörande syntes hafva sin naturliga förklaringsgrund deri, att handhafvandet af underexekutorsgöromålen före nya utsökningslagens trädande i kraft ålegat i Stockholm en af staten aflönad myndighet, öfverståhållareembetet, men i andra städer en af dem sjelfva aflönad myndighet, magistraten.

Efter denna utredning förekom ärendet vid 1885 års riksdag. 1881 års Riksdag hade nemligen vid regleringen af anslaget till öfverståhållareembetet flyttat anslaget till exekutionsbetjeningen i Stockholm på extra ordinarie stat. Nu framkom till 1885 års Riksdag en framställning af Kongl. Maj:t, att anslaget till exekutionsbetjeningen

i Stockholm åter skulle flyttas på ordinarie stat. Och motiveringen för den föreslagna öfverflyttningen på ordinarie stat läg i den af häradshöfdingen Bergius åstadkomna utredningen.

Då säger Kongl. Maj:t: »Det under senare tider vid åtskilliga tillfällen uttalade antagandet, att Stockholms stad skulle vara skyldig afföna dessa betjente, torde berott på en förvexling mellan stadens åligganden i afseende å uppbördsverket, hvars tjenstemän från början synas uteslutande hafva aflönats af staden, men hvartill staten likväl lemnat och ännu lemnar bidrag, och utsökningsväsendet, till hvars underlydande betjente staden aldrig bidragit.»

Det var således enligt föredragande statsrådets uppfattning en förvexling, som gjort sig gällande i Riksdagen, i det att Riksdagen ej skilt mellan uppbördsverket å ena och utsökningsväsendet å andra sidan.

Öfver nämnda framställning afgaf statsutskottet till 1885 års Riksdag utlåtande och yttrade, att, »då af redogörelsen framgår, att exekutionsbetjenings i Stockholm aflöning under mera än tvåhundra år bestridts af statsmedel, och att staden aldrig bidragit till densamma, samt fullt skäl synes förefinnas dertill, att grunden till berörda förhållande är att söka i den omständigheten, att, då öfverståthållareembetet, samtidigt med landtregeringens ordnande, genom 1634 års regeringsform inrättades, Stockholms stad betraktades såsom ett län för sig och till följd deraf exekutionsärendena i Stockholm icke såsom i andra städer ställes under den af staden aflönade magistraten, utan öfverlemnades åt öfverståthållareembetet, för hvars aflönande det tillkom staten att likasom i fråga om öfriga länsstyrelser bära tungan», så hemställde utskottet, att framställningen måtte bifallas. Detta utskottets betänkande föredrogs i båda kamrarna och blef i båda kamrarna utan diskussion bifallet.

Då kunde man väl anse, att, sedan tvifvel varit om huru denna fråga skulle ordnas, under några år, sedan på grund deraf en officiell utredning blifvit verkställd, sedan i följd af denna officiella utredning Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt hyllat den uppfattningen, att aflöningen af exekutionsbetjeningen i Stockholm vore en statens angelägenhet, sedan allt detta förekommit, frågan skulle vara för alltid begrafven.

Men då kommer den föregående ärade talaren och ordar om »sekelgamla orättvisor». Nå, den orättvisa, som skulle ligga i dessa 12,200 kronor, är, om den också skulle vara sekelgammal, åtminstone icke så kolossalt stor, ehuru väl denna omständighet ej borde utgöra hinder för dess undanröjande. Men är det sätt, som här föreslagits, är det det rätta sättet att få den undanröjd, om den nu verkligen finnes till?

Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet vid hvad följden skulle blifva, om Riksdagen afslår det framställda förslaget. Förslaget innebär, att anslaget skulle ökas från 12,200 kronor med 3,800 kronor, det vill säga till 16,000 kronor; och det skulle ökas, därför att dessa exekutionsbetjente för närvarande icke äro i stånd till att i rätt tid fullgöra de göromål, som åligga dem. Och hvem blir härpå lidande? Jo, naturligtvis den stora allmänheten både i och utom Stock-

Ang. höjning af anslaget till aflöning af exekutionsbetjeningen i Stockholm.
(Forts.)

Ang. höjning af anslaget till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm.

holm, lika mycket utom som i Stockholm, men framför allt en stor mängd kommuner och myndigheter. De mest betungande göromål, som dessa exekutivtjenstemän hafva att utföra, bestå nemligen i indrifvandet af utskylder, som påförts personer, hvilka från andra orter till Stockholm inflyttat. Sådana personer äro ofta mycket svåra att få reda på; de byta ofta om bostäder, så att exekutivbetjeningen måste göra flera försök, innan den får reda på dem, och i följd häraf går dessa ärendens behandling mycket långsamt. Så upplyser andre stadsfogden, att det åligger honom att inom tre månader redovisa för dylika indrifningar, men att, såsom ärendenas antal nu ökats, utan att på samma gång exekutivbetjentes antal ökats, det numera dröjer i medeltal fem månader, innan han kan redovisa dessa ärenden. Om nu ingen förhöjning i anslaget beviljas, och göromålens antal, såsom antagligt är, fortfarande ökas, blir naturligtvis följden den, att det kommer att dröja ännu längre, innan ärendena kunna af andre stadsfogden redovisas. Är det då ett rätt tillvägagångssätt, att man, för att bli af med en sekelgammal orättvisa — såsom man kallar det — ställer så till, att myndigheter och andra skola under en lång följd af år bli lidande på saken? Nog har Riksdagen — om den i detta fall tror sig nu hafva en rättare uppfattning än den, som hystes af 1885 års Riksdag — andra medel till sitt förfogande än det här föreslagna, som vidrör, icke Stockholms stad, utan enskilda personer och myndigheter.

(Forts.)

Jag tror således, att, hvilken åsigt man för öfrigt än må hysa i denna fråga, man dock bör, när behovet af anslagets ökning icke blifvit bestridt, bifalla Kongl. Maj:ts hemställan, och jag tager mig därför friheten att yrka bifall till utskottets tillstyrkande af denna hemställan.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Såsom vanligt, har herr von Friesen nu på ett så utmärkt sätt försvarat den uppfattning han har i den föreliggande frågan och som i detta fall sammanfaller med utskottsmajoritetens förslag, att man nästan kunde komma till den åsigten, att det enda rättvisa sättet att gå till väga vore att bifalla utskottets hemställan. Men det skall jag säga eder, mina herrar, att, hade jag samma dialektiska förmåga som herr von Friesen, jag nog skulle kunna gifva ett fullt ut lika bra försvar för reservanternas åsigt. Jag vill i alla fall nu söka påvisa, att deras förslag är fullt ut lika rättvist som utskottets, om icke mer.

Denna fråga, som nu är före, har under nästan alla tider varit en tvistefråga inom Riksdagen, och jag för min del kan icke finna, att frågan blef löst af 1885 års Riksdag, oaktadt ifrågavarande exekutionsbetjente då blefvo uppförda på ordinarie stat. Ty den omständigheten, att Riksdagen år 1885 uppförde exekutionsbetjente i Stockholm på ordinarie stat, kan icke rimligtvis böra tolkas så, som om Riksdagen derigenom skulle för all framtid hafva åtagit sig att aflöna huru många som helst exekutionsbetjente i Stockholm, och det äfven om det skulle visa sig, att en stor del af det arbete, de hafva att utföra, sker för Stockholms stads räkning. Det är visserligen sant, att, såsom herr von Friesen påpekade, den utredning, som till 1885 års Riksdag verk-

ställdes af härads höfding Bergius, fick det resultat, att herr Bergius för sin del erhöll den uppfattningen, att dessa exekutionsbetjente vore att betrakta såsom *statens* betjente. Men enligt min åsigt kom denna hans uppfattning deraf, att hans utredning tyckes hafva gått i riktning att få utrönt, på hvad sätt dessa exekutionsbetjente förut varit aflönade, och herr Bergius kom då till den öfvertygelsen, att ifrågasvarande exekutionsbetjente i 200 års tid varit aflönade af statsverket. Hade utredningen åter afsett att vinna upplysning om arten och beskaffenheten af de ärenden, som höra under stadsfogdarnes expeditioner, så tror jag nog han kommit till en annan uppfattning, särskildt beträffande de ärenden, som höra under förste stadsfogdens expedition.

Ang. hänjning af anslaget till aflönning af exekutionsbetjeningen i Stockholm.
(Forts.)

Det är nu visserligen riktigt, att i Stockholm lyda stadsfogdarne under öfverståthållareembetet, som ju är en *statens* institution. Gent emot herr von Friesens påstående, att exekutionsgöromålen i *alla* tider aflönats af statsverket, vill jag dock i förbigående anmärka, att detta påstående icke är fullt korrekt, ty *Stockholms stad* aflönar dock sjelf sina begge stadsfogdar. *Stockholms stad* bidrager således i närvarande stund och har för öfrigt i *alla* tider i viss mån bidragit till bestridandet af de kostnader, som äro förenade med utförandet af dessa exekutionsärenden. I den omständigheten, att *Stockholms stad* således sjelf aflönar de begge stadsfogdarne, får väl anses ligga ett visst erkännande, att dessa utföra arbete för stadens egen räkning.

Jag styrkes vidare i denna min uppfattning genom de motiv, som andre stadsfogden begagnar för att framhålla vigten och behovet af ökade arbetskrafter. Ty han åberopar såsom skäl, att under de tolf år, han såsom stadsfogde tjenstgjort, folkmängden i *Stockholm* ökats med 100,000 personer. Detta tyder ju på, att det i väsentlig mån är genom ökning af *Stockholms stads* folkmängd, som arbetet å hans expedition ökats.

I *alla* andra städer än *Stockholm* aflönas såväl stadsfogdar som också exekutionsbetjente af städerna sjelfva, och deras arbete torde väl i allt väsentligt kunna jemföras med stadsfogdarnes och exekutionsbetjenternas i *Stockholm* göromål, om jag undantager hvad som i öfriga städer rör indrifningen af dessa städers egna utskylder. Det är därför min uppfattning, att en stor del af det arbete, som utföres af de nu ifrågasvarande exekutionsbetjente, utföres för *Stockholms stads* räkning, och jag tror icke att *Stockholms stad*, om det nu icke förhölle sig så, att större eller åtminstone en stor del af stadsfogdeexpeditionernas arbete utfördes för stadens räkning, skulle vara så frikostig att den aflönade stadsfogdarne. Jag tror icke heller, att denna kammare är så frikostig, att den vill utaga sig aflönandet af ett ökad antal exekutionsbetjente, då man ju måste i *alla* fall hysa den uppfattning, att en mycket god del af det arbete, som exekutionsbetjente uträtta, sker för *Stockholms stads* räkning.

Nu är det visserligen sant, såsom herr von Friesen anmärkte, att, om antalet exekutionsbetjente icke ökas, det blir mycket svårt, särskildt för andre stadsfogden, att inom den författningsenliga tiden af tre månader kunna inkomma med redovisning öfver de uppdrag, han fått sig ålagdt att utföra, i synnerhet rörande indrifning af utskylder, som påförts de från de olika länen hit inflyttade personerna. Ja, det kan ju

Ang. höjning af anslaget till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm.
(Forts.)

visserligen vara obehagligt, att så skall vara förhållandet, och att det understundom kan dröja ända till fem månader, innan denna redovisning kan lemnas. Men jag tror, att härvidlag är det Stockholms stad, som rätteligen bör träda emellan. Och skulle Stockholms stad icke finna det vara med sina skyldigheter förenadt att så göra, så får jag för min del upprigtigt säga, att jag ej skulle vara så synnerligen ängslig, om det skulle dröja något öfver den föreskrifna tiden, innan från stadsfogdeexpeditionen ankomma dessa stereotypa underrättelser, såsom »ej anträffad», »saknar utmättningsbar tillgång», eller dylikt. Ja, jag säger icke detta för att uttala något klander mot exekutionsbetjeningen. Det är icke deras fel, att underrättelserna oftast hafva denna form, utan det beror derpå, att omständigheterna i de allra flesta fall äro sådana, som intygen innehålla, och därför måste dessa få den der formen, som litet hvar af herrarne känner till. Jag vet mycket väl, att exekutionsbetjente sköta sina åligganden på ett förtjenstfullt och utmärkt sätt, och det få vi nog också nöjet höra, när den dagen kommer, att pension för dem begäres: då hafva ju alla embets- och tjemstemen skött sig mycket väl.

Då jag, som sagdt, hyser den uppfattningen, att staten ingalunda åtagit sig att aflöna så många exekutionsbetjente som helst, derigenom att de nuvarande tolf dylika uppförts på ordinarie stat, så skall jag, herr talman, be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet anförda reservationen.

Cbefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Efter den fullständiga utredning af denna frågas historik, som den andre talaren i ordningen här lemnat, trodde jag mig icke skola få någon anledning att yttra mig, ty jag ansåg, att hans utredning skulle verka alldeles öfvertygande på kammarens ledamöter. Af den siste talarens yttrande finner jag emellertid, att så icke allmänt varit förhållandet. Den af honom förebragta motbevisningen tror jag dock icke kunna förringa betydelsen af herr von Friesens utredning.

Herr Daniel Persson sade, att han måste i viss mån underkänna betydelsen af 1885 års Riksdags beslut. Det vore egentligen härads-höfding Bergius — sade talaren på dalabänken — som fått den uppfattningen, att skyldigheten att bekosta exekutionsbetjentes i Stockholm aflöning åläge statsverket. Ja, detta är ju riktigt, att Bergius kommit till en sådan uppfattning; men verkan af hans utredning var den, att — så vidt jag förstår — *äfven Riksdagen* fick en sådan uppfattning samt erkände statens ifrågavarande skyldighet, och herr von Friesen har ju redan framhållit betydelsen af 1885 års Riksdags beslut i detta ämne. Sedan nemligen 1881 års Riksdag, i sammanhang med ändring i anslaget till öfverståthållareembetet, uppfört anslaget till exekutionsbetjente på *extra* stat — under uttalande af en misstanke eller ett antagande, rättare sagdt, att bestridandet af den till exekutionsbetjeningen utgående aflöningen möjligen åläge Stockholms stad samt under förväntan af en utredning i ämnet — så, och efter det en sådan utredning blifvit af härads-höfding Bergius verkställd och Kongl. Maj:t med åberopande af denna utredning föreslagit Riksdagen att återföra anslaget på *ordinarie* stat, blef, såsom här förut framhållits, detta

förslag af statsutskottet enhälligt tillstyrkt och af Riksdagen enhälligt bifallet. *Ang. höjning af anslaget till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm.*

Nu är det ingalunda, såsom reservanterna mena, någon afsigt att frångå 1885 års Riksdags beslut. Det finnes icke den ringaste antydning derom, att meningen med det då fattade beslutet skulle vara den att för all framtid få fastslaget, att statsverkets skyldighet i detta afseende sträckte sig blott till dessa 12,200 kronor, som nu utgå, och att således ej heller någon ökning af exekutionsbetjentes antal skulle framdeles få ifrågakomma. Utan meningen var — jag vill upprepa det — att fastslå, att skyldigheten att aflöna ifrågavarande exekutionsbetjente ålåg *statsverket* och *icke* Stockholms stad. Det synes mig, som om här rådde en förväxling mellan två olika saker.

Det är nemligen så, att Stockholms stad bestrider *den* aflöning, som utgår till *uppbördsverket*. All indrifning af resterande, i *Stockholm* påförda krono- och kommunalutskylder verkställas genom extra utmättningsmän, hvilka uppgå till ett antal af omkring 60. Dessa extra utmättningsmäns aflöning bekostas helt och hållet af Stockholms stad, och staden får härför vidkännas en årlig utgift af åtminstone 40,000 kronor.

I fråga om exekutionsbetjente deremot är förhållandet ett helt annat. Deras aflöning har Riksdagen af ålder erkänt vara en *statens* angelägenhet. Dessa exekutionsbetjentes göromål äro också mycket olika. De bestå icke i uttagande af några i Stockholm påförda utskylder, utan i verkställighet af domar och utslag samt i uttagandet hos i Stockholm boende eller der vistande personer af utskylder, hvilka blifvit *annorstädes* påförda.

I hvilken grad åter det förefinnes ett verkligt behof af en ökning af exekutionsbetjeningens antal, det synes mig den af öfverståhållare-embetet lemnade utredningen till fullo visa. Just den omständigheten, att, under det exekutionsbetjeningens antal bibehållits oförändradt, Stockholms stads folkmängd så högst betydligt ökats — andre stadsfogden framhåller ju, hurusom under hans tolfåriga tjänstetid folkmängden ökats med etthundratusen-tal — visar, att en tillökning i exekutionsbetjentes antal *måste* ske, om icke allmänheten, som har att anlita dem, skall vidkännas verkliga olägenheter.

Herr von Friesen sade, att olägenheterna måste ökas, om, såsom antagligt vore, ärendenas antal komme att ökas. Med anledning deraf ber jag få meddela, att ökningen af ärendenas antal hos stadsfogdarne äfven under det sist tilländalupna året befunnit sig i jemnt stigande. Antalet utsköningsmål hos förste stadsfogden ökades år 1899 med 300 nummer, och antalet af andre stadsfogden behandlade ärenden har under samma år ökats med något öfver 700 nummer.

Då här föreligger ett bestämdt behof af ökad antal exekutionsbetjente i Stockholm, och då — jag upprepar det ännu en gång — det synes mig vara till komplettaste evidens bevisadt, att på grund af frågans historiska utveckling skyldigheten att bestrida exekutionsbetjentes aflöning *icke* är en Stockholms stads, utan en *statsverkets* angelägenhet, så vågar jag hoppas, att kammaren skall biträda det af herr von Friesen framställda yrkandet, d. v. s. bifalla utskottets förslag.

(Forts.)

Ang. höjning af anslaget till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm. Herr Ivar Månsson i Trää: Herr talman, mina herrar! Jag tror icke, att det finnes någon, som har förundrat sig öfver eller finner det besynnerligt, att regeringen framlagt detta ärende för Riksdagen i den form, hvori det nu föreligger, ty dertill gifves ju onekligen anledning. Men nu är det enligt min uppfattning Riksdagens sak att göra klart för sig, om staten icke allenast skall betala den summa, som 1885 blef uppförd på ordinarie stat, och som staten under långliga tider förut hade lemnat till detta ändamål, utan äfven åtaga sig *hela* detta besvär för alltid, huru stort det än månde blifva. Det är inför detta problem som vi nu stå.

Nu får jag säga, att jag alltid fått det intrycket, att den utredning, som herr Bergius lemnade år 1885, icke var fullt bevisande för det som skulle bevisas. Han har efter det han redogjort för frågans historiska utveckling — hvarom äfven herr von Friesen nu lemnat redogörelse — omnämnt, att Riksdagen icke mindre än två särskilda gånger, nemligen vid 1851 och 1865—66 års riksdagar har bestämt *afslagit* framställningar om ökad antal tjenstemän eller ökadt anslag för detta exekutionsväsen. Efter allt detta kommer emellertid herr Bergius i alla fall till det resultat, att det är en angelägenhet, som måste vara statens. Riksdagen delade år 1885 den uppfattningen och sade, att det anslag af 12,200 kr., som staten lemnade till detta ändamål, kunde ju fortfarande få utgå, eftersom det hade utgått så länge, samt att det därför skulle få föras på ordinarie stat.

Nu vilja vi ingalunda — ingen af oss ifrågasätter det — rubba på det der gamla bestående, utan det anslag, som en gång är lemnadt, må få blifva. Men blir det fråga om att gå vidare på den inslagna vägen och ge Stockholms stad en särskild dusör framför rikets öfriga kommuner, så kan åtminstone jag icke vara med derom. Det förhåller sig ju så, att alla städer i riket utom Stockholm och hela landsbygden sjelfva få bekosta de förrättningar, som utföras af dessa exekutionsbetjente.

Nu säges det, att Stockholms stad sjelf bekostar de ärenden, som röra staden och dess uppbörd, men att de icke vilja ha något att skaffa med det andra. Men, mina herrar, så är icke förhållandet i öfriga städer och hos oss på landsbygden, utan der få vi vara så goda och expediera äfven sådana ärenden, som komma från Stockholm och andra delar af riket. Vi få genom våra fjerdingsmän, som vi sjelfva aflöna, uttaga och redovisa dylika medel. Jag kan därför icke annat än jemföra fjerdingsmansinstitutionen på landet med detta exekutionsväsen i Stockholm. Och då frågar jag, hvarför staten skall bekosta detta för Stockholm, då vi på landet sjelfva få bära tungan häraf. Detta är nu den rättsfråga, hvarinför vi stå.

Jag anser, att hela detta anslag är orättvist, men det är icke här fråga om att bryta med det beslut, som Riksdagen en gång fattat, i det den uppfört 12,200 kronor på ordinarie stat, och jag tror för öfrigt icke heller att vi kunna det. Men då fråga blir om att gå vidare på samma väg, då anser jag det vara vår skyldighet att ställa för oss den frågan, huruvida vi skola förändra det belopp, som en gång är fastslaget.

Det synes ju, mina herrar, som om det här skulle vara ganska

litet, som det är fråga om. Men när det nu ifrågasättes att för dessa nya exekutionsbetjente höja lönen från 1,000 eller 800 kronor till 1,400 kronor, så frågar jag, huru det skall blifva möjligt att låta de gamla stå kvar vid sina lägre löner. Följden blir nog, att äfven de gamla exekutionsbetjentens löner komma att höjas till samma belopp. Ty det kan ju icke vara rimligt att lemna 1,400 kronor till de yngre och lemna de äldre endast 800 kronor. Det blir sålunda en mycket dyr historia, när den blir färdig.

Ang. höjning af anslaget till afönning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm.

(Forts.)

Jag skall för min del icke tala om alla de fördelar, som Stockholm har framför alla andra kommuner i riket. Det må nu så vara. Men när det blir fråga om att slå in ytterligare på den bogen, och man står inför en sådan fråga som den föreliggande, då gäller det att afgöra, huruvida det nuvarande tillståndet innebär en orättvisa och, om det så är, huruvida det kan vara skäl att fortsätta i samma riktning och göra tillståndet ännu orättvisare. Det är därför som vi reseranter velat framlägga denna fråga till Riksdagens allvarliga bedömande, på det att allt må bli klart och afgjordt, hvad som i detta fall skall anses vara rätt.

Här föreligger reservationen, och kammaren har att döma. Kammaren har hört våra skäl och vet, hvad frågan gäller, och det beror nu på kammaren och Riksdagen att afgöra saken. Men det vill jag säga, att är det en gång fastslaget, att staten i detta fall bör gå längre än till det en gång medgifna anslaget af 12,200 kronor, så finnes det sedan ingen återvändo, utan då få vi fortsätta.

Herr talman, jag yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr von Friesen: Den föregående ärade talaren nämnde, att om vi nu höja anslaget, ha vi sedermera endast att fortgå på den vägen. Jag vill fästa uppmärksamheten uppå, att detta är en invändning, som kunnat göras år 1885, ty det var då, som *den* frågan afgjordes. Då bestämdes det, att denna angelägenhet skulle vara en *statens* och *icke* en stadens, kosta hvad den kosta ville. Naturligtvis skulle man i hvarje särskildt fall pröfva, liksom vid hvarje annan anslagsfråga, om anslagshöjningen öfver hufvud taget är behöfelig, eller om den äskade förhöjningen är för hög och bör nedsättas, men att de göromål, om hvilka här är fråga, skulle bekostas af statsverket och *icke* af staden, det beslöts redan af 1885 års Riksdag.

Således gäller det här icke någon principfråga, utan det gäller, *huru stort* anslaget skall vara till göromål, som Riksdagen *redan* har förklarat, att *staten* skall bekosta.

Nu har den föregående talaren upptagit den frågan något och sagt, att här begäras större löner för de nya exekutionsbetjente än de öfriga hafva. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten vid, att det visserligen är sant, att de senare ha endast 800 kronors lön, men å andra sidan ha de, som tjenstgöra hos förste stadsfogden, 600 kr. i sportler, hvadan hela deras inkomst uppgår till 1,400 kr. Nu skola de ifrågasätta nya exekutionsbetjente tjenstgöra hos andre stadsfogden,

Ang. höjning af anslaget till aflöning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm. der det icke förekommer några afsevärda sportler, och därför har deras lön höjts till 1,400 kr. Jag tror alltså icke, att man med skäl kan säga, att här är fråga om någon löneförhöjning för de nya exekutionsbetjeningen i betjente.

Stockholm. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Friherre Barnekow: Man kan icke neka, att Stockholm i den siste talaren har en mycket ifrig försvarare vid många tillfällen. Jag skall endast påminna om ett annat tillfälle, då han också försvarade Stockholms intressen, och det var vid behandlingen af postverkets stat. Han sade då, att landsbygden har ett särskildt stort intresse i att brefven skola komma stockholmarne hastigt och väl till handa, och därför bör den deltaga i dessa omkostnader. Men om man säger honom, att stockholmarne ha ett stort intresse af att deras bref komma adressaterna å landsbygden väl och snabbt till handa — nej, då är han icke med derom. Han ser sakerna mycket ensidigt.

På samma sätt nu. Nu vill han söka inbilla oss — ja, jag kan gerna begagna detta uttryck — att vi skulle hafva så stor fördel af att denna fråga afgjordes i öfverensstämmelse med utskottets hemställan, och att vi därför borde bidraga till att betala de nya exekutionsbetjenterna i Stockholm. Jag tror dock icke, att vi hafva så fasligt stor fördel deraf. Jag tror, att andra städer kunde ha lika berättigade pretentioner, och att äfven landsbygden kunde ha det, och då skulle äfven deras exekutionsbetjente ha rätt att blifva aflönade med statsmedel.

Af de skäl, som jag här i korthet anfört, tror jag, att det icke är anledning att öka detta anslag. Om så skall vara, att den öfriga delen af landet har något intresse i exekutionsväsendets skötande i Stockholm, så ha vi lemnat ett anslag af 12,200 kronor till detta ändamål, men derutöfver anser jag, i likhet med talaren på skånebanken, att vi icke böra gå. Jag anhåller därför om bifall till reservationen.

Herr von Friesen: Jag måtte ha uttryckt mig mycket otydligt, eftersom den föregående talaren kunnat missuppfatta mig så grundligt som han gjort. Det är icke något *bidrag*, som staten lemnar till aflönandet af exekutionsbetjeningen i Stockholm; staten bekostar det helt och hållet ensam. Om nu staten icke ökar anslaget, skulle då Stockholms stad under nuvarande förhållanden komma att tillskjuta något för ändamålet? Hvarför skulle då Stockholms stad det göra? Jo, säger man, därför att det är rättvist. Men då skola vi ha en allmän uppgörelse om hvad Stockholms stad skall betala och hvad staten skall betala till den stora mångfalden af allmänna angelägenheter i hufvudstaden, och då blefve nog händelsen, att man skulle tycka, att i ett fall staden borde betala der staten nu gör det, men också i många fall staten, der det nu är staden. Man komme då in på en högst invecklad och omfattande fråga, och *dess* afgörande skulle medföra ytterst stora svårigheter. Här föreligger icke någon sådan allmän uppgörelse mellan staten och staden. Här kvarstår såsom ett faktum, att Riksdagen har åtagit sig den ifrågavarande angelägenheten. Då

frågar jag: hvarför skulle Stockholms stad, så länge detta Riksdagens åtagande fortfar, lemna bidrag? Jo, om Stockholms stad hade en piska på ryggen, då finnes en naturlig anledning för densamma att göra det, men hvari består denna piska? Jag kan icke inse, att någon sådan finnes, ty om vederbörande få vänta på redovisning 5, 6 eller 7 månader — nåväl, en föregående talare har sagt, att detta icke intresserar kommunerna på landsbygden, men ännu mindre intresserar det Stockholms stad.

Ang. höjning af anslaget till aflönning åt exekutionsbetjeningen i Stockholm.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall till den vid förevarande punkt afgifna reservation; och fann herr talmannen sistnämnda proposition vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som, med afslag å hvad statsutskottet hemställt i tredje punkten af förevarande utlåtande n:o 7, bifaller den vid denna punkt afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utvisade 140 ja mot 52 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Punkten 4.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att länsnotarierna och länsbokhållarne i Jemtlands och Norrbottens län finge hvar för sig uppbära i lön 1,500 kronor och i tjänstgöringspenningar 1,000 kronor, tillsammans 2,500 kronor, samt efter tio års väl vitsordad tjänstgöring ett ålderstillägg till lönen å 500 kronor, äfvensom att landtränmästaren i Norrbottens län finge erhålla lön 2,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,300 kronor, tillsammans 3,800 kronor, jemte ålderstillägg till lönen till belopp af 500 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring.

Ang. aflöningsförhöjning åt vissa landstatstjenstemän.

Utskottet hemställde emellertid,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke må af Riksdagen bifallas.

Vid punkten fans fogad reservation af herrar friherre *J. T. Gripenstedt*, *H. P. P. Tamm*, *I. Wijk*, *N. Fosser*, *F. E. Pettersson*, *G. D. R. Tornerhjelm*, *E. Fränckel*, grefve *Ph. Klingspor*, *C. U. S. Lybeck*,

Ang. aflönings-*Th. Nyström, L. Grundberg och C. G. S. Ehrenborg*, hvilka yrkat, förhöjning öf att utskottet måtte föreslå Riksdagen medgifva: vissa landsstatstjenstemän.

- (Forts.) a) att läusnotarierna och länsbokhållarne i Jemtlands och Norrbottens län finge hvar för sig uppbära i lön 1,500 kronor och i tjänstgöringspenningar 1,000 kronor, tillsammans 2,500 kronor, samt efter tio års väl vitsordad tjänstgöring ett ålderstillägg till lönen å 500 kronor; samt
- b) att landtränsmästaren i Norrbottens län finge erhålla lön 2,500 kronor och tjänstgöringspenningar 1,300 kronor, tillsammans 3,800 kronor, jemte ålderstillägg till lönen till belopp af 500 kronor efter fem års väl vitsordad tjänstgöring.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna: Såsom utskottet angifvit, har anledningen, hvarför Kongl. Maj:t föreslagit en löneförbättring åt vissa tjänstemän vid länsstyrelserna i Norrbottens och Jemtlands län, varit dels de exceptionellt höga lefnadskostnaderna i residensstäderna i dessa län och dels den betydande tillökningen i göromålen vid dessa länsstyrelser.

Den utredning, som för styrkande af detta förhållande är åstadkommen såväl af berörda länsstyrelser som af statskontoret, är, synes det mig, så uttömmande, att icke heller utskottet, såvidt jag kan finna, bestridt de fakta, som ligga till grund för Kongl. Maj:ts framställning. Men utskottet har hemtat anledning för sitt afslagsyrkande i den omständighet, att vid löneregleringarna åren 1878 och 1883 för landsstatstjänstemännen det icke varit göromålens antal vid länsstyrelserna, utan *folkmängden* inom de respektive länen, som varit den hufvudsakligen bestämmande grunden för den klassindelning, som då vidtogs. Det är riktigt, att den stora komité, hvars förslag ligger till grund för dessa löneregleringar, uppställde folkmängden inom de olika länen såsom den bestämmande normen, därför att man på grund af folkmängden bäst kunde bedöma den arbetsbörda, som skulle komma att hvila på landsstatstjänstemännen. Men komitén sjelf var dock icke konsekvent härutinnan, ty åtminstone *ett* län, nemligen Stockholms län, uppflyttades, just med hänsyn till de högre hyrnorna i Stockholm, från den klass, hvilken det på grund af folkmängden skulle tillhört, till en högre klass.

När sedermera kollegierna hade att yttra sig öfver komiterades förslag, så uppställde de jemte folkmängden äfven antalet fögderier och städer inom hvarje län samt mer eller mindre höga lefnadskostnader såsom medverkande faktorer vid bestämmandet af landsstatstjänstemännens löner, och då kollegierna förordade en i viss mån ändrad klassindelning, så uppflyttade de Norrbottens län i en högre klass, än komitén hade föreslagit. Då frågan kom till Kongl. Maj:t, förklarade Kongl. Maj:t sig vilja acceptera kollegiernas förslag, men slog i hop två klasser, hvarigenom Norrbottens län kom att tillhöra en annan klass, än det skulle hafva tillhört enligt kollegiernas förslag. Då ärendet slutligen kom till Riksdagen, så förklarade statsutskottet — hvilket

äfvén Riksdagen upprepade — att det fann Kongl. M:ts förslag, i hvad det afsåg länens indelning i tre klasser med tjänstgöringspenningar lämpade efter tjänsternas besvärlighet i de olika länen, välbetänkt.

Ang. aflöningsförhöjning åt vissa landsstatstjenstemän.

(Forts.)

Det är således *icke endast folkmängden*, utan äfvén andra faktorer, och deribland särskildt lefnadskostnaderna, som spelat in vid bestämmandet af landsstatstjenstemännens löner. Hvad folkmängden beträffar, kan det naturligen icke vara meningen med 1878 års beslut, att folkmängden skulle vara för all framtid normierande för dessa tjenstemäns löner på *det* sätt, att, huru mycket folkmängden i vissa län än komme att stiga, de åtta länen med den lägsta folkmängden alltid skulle tillhöra den lägsta klassen med de lägsta lönerna för tjenstemännen, utan man tog folkmängden såsom en siffra, på grund hvaraf man kunde få den möjligast säkra ledning vid beömandet af göromålen vid de olika länsstyrelselserna. För att nu hålla mig till Norrbottens län, hade detta år 1878 en folkmängd af 80,000 personer, och länsnotarien i länet fick sin lön bestämd till 2,000 kronor, men när nu folkmängden stigit från 80,000 till 120,000 samt göromålen ökats icke endast med 50 procent, utan med mycket mera, icke skall väl då 1878 års beslut derom, att länsnotarien i Norrbottens län aflöning skall vara 2,000 kronor, fortfarande anses böra blifva bestående endast på den grund, att detta län i fråga om folkmängd ännu tillhör de åtta minsta länen. Huru folkmängden vuxit och huru olika denna tillväxt inom olika län försiggått, det framgår bäst deraf, att, då Gotlands län år 1878 hade en folkmängd af 54,000 personer, densamma nu nedgått till 52,000, under det att deremot Norrbottens och Jemtlands län sprungit upp, så att Norrbottens län för närvarande har en folkmängd af 120,000 personer samt folkmängden inom Jemtlands län ökats från 73,000 till 107,000. Och, mina herrar, äfvén om, såsom utskottet synes befara, följdén af ett bifall till Kongl. Maj:ts framställning skulle blifva, att länsnotarierna, länsbokhållarne och landtränkmästarna i de öfriga sex länen skulle uppflyttas från den lägsta till en högre löneklass, skulle det ju icke medföra någon stor utgift för statsverket, då hela löneförhöjningen skulle utgöra 10,400 kronor. Jag sade *om*, men att något sådant skall komma att inträffa, dertill finnes emellertid icke någon anledning, ty om kammarens ledamöter behagade kasta en blick på den tabell, som finnes intagen uti utskottsbetänkandet, sid. 28, så finner man, att, under det att Jemtlands och Norrbottens län i fråga om till länsstyrelserna inkomna ärenden stigit ifrån att år 1878 hafva varit, det förra det 21:a och det senare det 22:a i ordningen de olika länen emellan, till att för närvarande intaga, Jemtlands län 10:e rummet och Norrbottens län det 8:e, så hafva de öfriga länen i samma löneklass som dessa båda län stått nästan stilla. Upsala län, som år 1878 intog det 20:e rummet, har stigit till det 15:e, Gotlands län var det 24:e och är det äfvén nu, Blekinge län var det 18:e och är fortfarande det 18:e, Hallands län var det 11:e och är nu det 20:e, Vestmanlands län var det 13:e och är nu det 17:e, och Vesterbottens län är fortfarande det 23:e i ordningen.

Frågan är ju icke stor. Det gäller en årlig utgift af 2,300 kronor, hvilket ju icke är något stort belopp för statsverket, men deremot spelar denna lilla förhöjning, enligt min tanke, en ganska väsentlig

Ang. aflöningsroll för de 5 skäligen lågt aflönade landsstatstjenstemännen i fråga. Det förhöjning åt vissa landsstatstjenstemän.

(Forts.)

Herr Husberg: Jag skall också, herr talman, anhålla att i likhet med den föregående talaren få hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts förslag eller, hvilket är detsamma, bifall till den vid statsutskottets utlåtande i denna punkt fogade reservationen.

Såsom herrarne väl sett af utskottets utlåtande, gäller det här en förhöjning i lön för tre af tjenstemännen vid Norrbottens länsstyrelse och två af tjenstemännen vid Jemtlands länsstyrelse. Frågan afser nemligen, att lönen för länsnotarien, länsbokhållaren och landtränmästaren i Norrbottens län samt för länsnotarien och länsbokhållaren i Jemtlands län skulle höjas. Såsom herrarne se af sid. 22 i utskottets betänkande, förekomma inom länen olika lönegrader, d. v. s. de olika länen äro klassificerade i olika grupper, der lönen för tjenstemännen är olika stor. I afseende på löneförmånerna för länsnotarier och länsbokhållare finnas två klasser, en högre och en lägre, så att Norrbottens och Jemtlands län samt sex andra län tillhöra den lägre gruppen, der dessa tjenstemäns löner äro 500 kronor lägre än i den första gruppen. Hvad landtränmästaren beträffar, finnas tre olika grupper. I den lägsta, till hvilken Norrbottens och Jemtlands län höra, hafva landtränmästarna 300 kronor mindre löneinkomster än de tjenstemän i samma kategori, som tillhöra lönen i närmast högre klass.

Det är nu fråga om, att förutnämnda tjenstemän i Norrbottens och Jemtlands län skulle uppflyttas i närmast högre klass, hvilket, såsom herr statsrådet påpekade, icke i ekonomiskt hänseende skulle för statsverket hafva någon synnerlig betydelse. De motiv, som blifvit från länsstyrelserna och från tjenstemännen sjelfva framförda, och som också blifvit i Kongl. Maj:ts proposition återgifna särskildt efter det utlåtande, som statskontoret gifvit i saken, dessa motiv gå ut på de två omständigheter, som herr statsrådet redan påpekat, nemligen dels att *lefnadskostnaderna* der uppe i de nordligaste länen under senare tiden blifvit, ja, under en lång följd af år visat sig vara så väsentligt högre än i andra delar af riket, och dels den betydliga förhöjning i *arbetsbördan*, som inträdt i dessa län för de tjenstemän, om hvilka nu är fråga.

Hvad beträffar den sista omständigheten, nemligen göromålets mängd, har herr statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet redan påpekat hufvudpunkterna i de förhållanden, som i detta hänseende blifvit belysta i den kongl. propositionen och som äfven återgivits i utskottets betänkande. Men äfven med fara att göra mig skyldig till ett upprepande af hvad som redan blifvit sagdt, kan jag icke underlåta att för herrarne betona hvad som i det hänseendet blifvit framhållet. Jag ber därför herrarne kasta en blick på tabellen på sid. 28 i statsutskottets betänkande. Denna tabell, som är uppgjord af statskontoret, utvisar för de olika länen göromålets omfattning och besvär, för så vidt sådant kan i siffror uttryckas. Den innehåller först och främst en kolumn, angifvande länen inbördes ordning i afseende

på antalet inkomna ärenden och sedermera kolumner, angifvande samma ordning i afseende på inkomster och utgifter samt i afseende på ankoma och afgangna remisser. De senare kolumnerna äro naturligtvis af stor betydelse, om man vill pröfva, i hvilken mån landskontorets tjänstemän och landtränmästaren blifvit betungade. Den första kolumnen har sin betydelse för landskansliet lika mycket som för landskontoret. Jag vänder mig först till denna kolumn. Der se herrarne, hvad Jemtlands län beträffar, att under det att det år 1878 var det 21:a länet i ordningen, så har det, hvad antalet inkomna ärenden beträffar, såsom också blifvit af herr statsrådet framhållet, nu sprungit upp till det 10:e. Hvad inkomsterna i länet beträffar, har länet stigit från det 24:e till det 13:e och, hvad utgifterna beträffar, från det 23:e till det 9:e. Hvad ankoma remisser beträffar, har länet stigit från det 12:e till det 6:e. Och, hvad afgangna remisser beträffar, från det 23:e till det 11:e. Det är således genomgående i alla kolumner siffror, som visa en ganska betydlig stegring.

Ser man på Norrbottens län, så visar den första kolumnen en stegring från det 22:a i ordningen beträffande ärendenas antal till det 8:e; den andra kolumnen visar i afseende på inkomsterna en stegring från det 19:e till det 7:e. I afseende på utgifterna ställer sig saken ungefär lika eller utvisande en obetydlig stegring. I afseende på ankoma remisser visar sig en höjning från det 10:e till det 2:a och, hvad afgangna remisser beträffar, en höjning från det 21:a till det 3:e.

Detta är onekligen ganska talande siffror, som visa, att arbetskvantiteten inom dessa länsstyrelser blifvit i väsentlig mån förökad.

Hvad sedermera beträffar lefnadskostnaderna, till hvilka redan komitén vid löneregleringen 1878 och äfven statsutskottet och Riksdagen tagit hänsyn, så visa de på sid. 27 och 29 upptagna tabeller, hvilket betydligt fördyrande af lefnadskostnaderna har inträdt, och det framgår, att denna stegring *icke* varit *tillfällig*, utan visat sig vara af konstant natur, beroende derpå, att under den fortgående utvecklingen på alla områden provinsernas egna jordbruksförhållanden och dylikt icke hållit jemna steg med denna utveckling, utan att det erfordras en stor och långväga import af lifsmedel, som i sammanhang med provinsernas aflägsna läge alltid kommer att göra, att lefnadskostnaderna der ställa sig dryga.

Hvad ärendenas mängd beträffar, vill jag dessutom påpeka en annan omständighet, nemligen ärendenas *beskaffenhet*. Det är naturligtvis klart, att en tjänstebefattnings besvär icke kan mätas endast med siffror, som angifva målens *antal*. Det beror ju ofantligt mycket på deras beskaffenhet, men jag tror, att man härvidlag a priori kan vara öfvertygad om, att de ärenden, som förekomma i länen der uppe, i afseende å sin besvärlighet äro, i stort sedt, mer än jemförliga med de ärenden, som förekomma i andra län. Der uppe finnas så många särskilda slags ärenden, som egentligen icke hafva sin motsvarighet inom andra län, såsom t. ex. nybyggnadsväsendet, lappväsendet och flottledsförhållandet med mera dylikt, hvilket icke i jemförlig grad förekommer på andra håll i riket.

Det synes således, som om goda skäl vore anförda för den uppflyttning i högre löneklass, som här påyrkats, för så vidt man nem-

Ang. aflönings-
förhöjning åt
vissa lands-
statstjenste-
män.

(Forts.)

ligen vid bestämmandet af den löneklass, till hvilken en tjänst skall hänföras, anser, att någon betydelse bör fästas vid dessa förhållanden: drygare lefnadskostnader och ökad arbetskvantitet. Nu säger utskottet, att när löneregleringen skedde 1878, fästes den hufvudsakliga vigten vid länens storlek efter folkmängden, och derefter reglerades lönerna. Jag kan i den delen egentligen icke göra något annat än upprepa hvad som derutinnan redan blifvit sagdt från statsrådsbänken. Det är visserligen sant, att den hufvudsakligen bestämmande grunden för klassificeringen länen emellan blef folkmängden. Men hvarför blef det folkmängden? Jo, därför att komiterade ansågo, att man näppe- ligen kunde finna någon bättre mätare för den inbördes omfattningen och besvärligheten af landsstatstjänsterna än just länens folkmängd. Komiterade trodde sig kunna säga, att det var den faktorn, som, ehuru kanske med en eller annan afvikelse, dock i det stora hela sedt skulle gifva den rättvisaste lösningen. Ja, mina herrar, det är tvifvelsutan riktigt, att på den tiden den grunden säkerligen var ganska rättvis, ty om man tänker efter, kunde nog då besvärligheten och omfattningen af landsstatstjänsterna ganska väl mätas efter folkmängden inom länen. Jag tror ock, att då för tiden så var förhållandet äfven inom Norrbottens och Jemtlands län, ty då, för 20 år sedan, hade ännu icke inträdt denna högst påfallande och fortgående utveckling, som de senare tiderna fört med sig. Jag tror således, att det för sin tid var en riktig indelningsgrund, som af Riksdagen då fastställdes, och jag anset, att den i det stora hela sedt gäller ännu, nemligen med hänsyn till de öfriga länen. Man finner visserligen af tabellerna, att antalet af sådana ärenden, som här äro bestämmande, varierat alla länen emellan, men det har dock, relativt taget, varit i ganska obetydlig grad. Det är för de nordliga länen siffrorna visat en mera betydande stegring, och det i en proportion, hvartill de andra länen icke kunna uppvisa någon motsvarighet. Jag tror därför, att man kan höja de nu ifråga- varande lönerna utan att fördenskull gifva sig in på för framtiden farliga konsekvenser. Det visade sig 1878, att Riksdagen icke allenast tog hänsyn till folkmängden, utan äfven fäste något afseende vid lefnadskostnaderna. Jag skulle då vilja säga: Skall man icke då fästa något afseende äfven vid *arbetskvantiteten* för sådana län, der den- samma alldeles påtagligen icke står i något jemnt förhållande till folk- mängden, såsom förhållandet obestriddigen är i afseende å dessa öfversta norrländska län, der ökningen af göromålen icke står i proportion till folkmängdstillväxten? Det synes mig, som om det skulle vara full- komligt rättvist att, med allt erkännande i det stora hela af den en gång vidtagna grundsatsen, ändock göra en modifikation för de län, der grundsatsens tillämpning utan någon modifikation visat sig icke medföra fullt rättiga resultat. Detta blir förhållandet egentligen endast i afseende å dessa båda norrländska län, men icke i afseende å de två andra norrländska länen, såsom herrarne finna af tabellerna. Då man således icke på något sätt behöfver befara, att man härigenom, öfver hufvud taget, ställer i utsigt några större eller framtida rubbningar i klassindelningen länen emellan, och således ej heller behöfver för- binda denna fråga med frågan om någon ny, allmän omreglering,

tror jag mig kunna påstå, att frågan kan hållas inom de dimensioner. Ang. afhöningsförhöjning åt vissa landsstatstjenstemän.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Kardell* och *Wallmark*.

Herr von Friesen: Herr talman! Det förefaller mig, som om det skulle vara betänkligt att på detta sätt partielt rubba en fastställd lönereglering. Visserligen har den föregående ärade talaren sökt framhålla, att det icke behöfver medföra några konsekvenser, om man nu gör denna rubbning. Men jag tror, att vi äro allt för vana vid dessa konsekvenser för att i detta fall låta öfvertyga oss. Blott den omständigheten, att ett län med afseende å länsnotarier och länsbokhållare skulle komma i första klassen, men med afseende å landtränmästaren i den sista klassen, synes mig innebära, att rubbningen är ganska betänklig. Jag tyckte den föregående talaren sade, att här var fråga äfven om landtränmästaren i Jemtlands län, men jag hör, att så icke varit förhållandet, utan att jag uppfattat honom orätt. Jag vill i alla händelser icke beskylla honom för att hafva sagt fel, utan jag har endast velat nämna det med anledning af det förhållande, som jag nyss vidrörde, nemligen att enligt den föreslagna löneregleringen skulle Jemtlands län med afseende å länsnotarier och länsbokhållare komma i första klassen, men med afseende å landtränmästaren fortfarande stå kvar i den sista klassen. Tro icke herrarne, att endast detta kommer att medföra konsekvenser? Så är det alltid, när man slår in på en partiell rubbning af en allmän lönereglering.

Vidare har här mycket talats om arbetskvantiteten. Jag har för min del ingenting emot, att vid en blifvande omreglering af landsstaterna större hänsyn tages till arbetskvantiteten, än man gjorde vid fastställandet af den nuvarande löneregleringen, men det skall då gälla *lika för alla* och icke endast för Jemtlands och Norrbottens län. Jag vill i det hänseendet nämna, att t. ex. Kronobergs län nu är i första klassen med afseende å länsbokhållare och länsnotarier och i mellersta klassen med afseende å landtränmästaren. Detta län är med afseende å antalet ankomna ärenden det 21:a, med afseende å inkomsterna det 23:e, med afseende å utgifterna det 21:a, med afseende å antalet ankomna remisser det 15:e och med afseende å antalet afgångna remisser det 19:e. Skulle man taga hänsyn till arbetskvantiteten, så skulle naturligtvis detta län nedflyttas i en lägre klass. Att det har fått den plats, som det har, beror på folkmängden.

Så är det också en annan sak med *arbetskvantiteten*. Man får vara försiktig, om man vill lägga den till grund för klassindelningen. Ty arbetskvantiteten brukar ofta medföra något annat, nemligen tillståndet af *nya* tjenstemän. Detta skedde här om året i Jemtlands län, och, så vidt jag vet, finnes det extra länsnotarier både i Norrbottens och i Jemtlands län. Detta är således en påföljd, som arbetskvantitetens ökning brukar medföra, och det är ingenting alls, som hindrar, att om vi nu höja lönerna för dessa tjenstemän på grund af

Ang. aflönings- arbetskvantitetens ökning, få vi nästa år höja antalet tjänstemän på förhöjning åt grund af samma arbetskvantitetens ökning.
vissa lands-
statstjenste-
män.

När denna lönerogering uppgjordes, uttalades det af komiterade, att dessa platser — länsnotariernas och länsbokhållarnes — endast vore öfvergångsplatser. Det vore icke meningen, att tjänstemännen skulle stanna på de nämnda platserna, utan de skulle vinna befordran. Det uttalades också, att de nog skulle få tillfälle att vid sidan af sin tjänst sköta andra göromål, och jag undrar, om icke detta varit förhållandet såväl i Norrbottens som i Jemtlands län. Jag tror således, att man här bör iakttaga försigtighet och icke nu gå in på denna löneförhöjning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Husberg: Det är möjligt, att, när jag yttrade mig senast, jag uttryckte mig felaktigt, så att jag nämnde något om att den föreslagna löneförhöjningen afsåg äfven landtränmästaren i Jemtlands län. För den händelse jag begått en sådan missägning, vill jag härmed rätta den. Löneförhöjningen afser länsnotarien, länsbokhållaren och landtränmästaren i Norrbottens län samt länsnotarien och länsbokhållaren i Jemtlands län.

Den föregående ärade talaren talade om de konsekvenser, som kunde befaras komma af detta förslag. Han påpekade såsom en oegentlighet, att under det att länsnotarien och länsbokhållaren t. ex. uti Norrbottens län skulle komma upp i första löneklassen, så skulle landtränmästaren komma allenast i den andra; och det vore att vänta, att steget skulle tagas ut en gång i tiden, så att äfven ränmästaren komme i första löneklassen. Skilnaden i detta hänseende kan dock förklaras derigenom, att det finnes allenast två löneklasser för länsnotarier och länsbokhållare, men tre löneklasser för landtränmästare.

Samme talare nämnde vidare såsom en konsekvens, att, enär den nu ifrågavarande löneförhöjningen icke afser landtränmästaren i Jemtlands län, man framdeles kunde förvänta en liknande framställning om löneförhöjning för honom. Jag tror icke, att de siffror, som utvisa kassarörelsen vid Jemtlands läns landskontor, gifva någon anledning till detta antagande. Jag känner visserligen mindre till de jemtländska förhållandena och vågar därför icke med bestämdhet yttra mig derom; men om det också en gång blir fråga om en förhöjning af 300 kronor för landtränmästaren i Jemtlands län, så är icke den konsekvensen, som Riksdagen sålunda finge att pröfva, af någon synnerligt stor omfattning.

Herr von Friesen syntes medgifva det principiellt berättigade uti att hänsyn mer än hvad nu är fallet tages till arbetskvantiteten. Men detta borde då ske i sammanhang med en allmän omreglering af lönerna. Ja, detta kunde man ju säga, om verkligen förhållandet vore det, att i allmänhet en stor förändring inträdt med afseende å arbetskvantiteten, jemförd med folkmängden. Men så har icke skett utom med afseende å dessa norrländska län. Något enstaka exempel kan ju framställas — herr von Friesen nämnde Kronobergs län. Men icke ens der är förändringen, relativt taget, så stor som i de ifrågavarande norrländska länen.

Herr von Friesen talade för öfrigt om att i Jemtlands och Norrbottens län tillkommit extra länsnotarier till hjälp vid det ökade arbetet. Ja, detta påpekande skulle naturligtvis hafva sin stora betydelse i det fall, att det blott vore dessa län — hvilka fått sin arbetskvantitet ökad mest — som fått hjälp af sådana, på senare tiden tillkomna extra tjänstemän. Men om jag icke misstager mig, är det icke mindre än 18 af länsstyrelserna i Sverige, som under senare tiden fått extra länsnotarier hos sig anställda. Då nu t. ex. Norrbottens län är det 8:de länet i afseende å antalet inkomna ärenden, framgår deraf, att det finnes 10 län med mindre arbetskvantitet än Norrbottens, men som ändock fått extra länsnotarier. Bland dessa 10 län finnas, om jag icke räknar alldeles fel, åtminstone 8, som, på samma gång de ha mindre arbetskvantitet, också ha större löner för sina tjänstemän. De ha således också extra länsnotarier, oaktadt arbetskvantiteten varit mindre och löneförmånerna större än i Norrbottens län. Äfven ur denna synpunkt kommer allt att tala till förmån för Norrbottens län, när man öfverväger, huru förhållandena ställa sig inbördes länen emellan. Om man lägger denna omständighet med de extra länsnotarierna i vågskålen, kommer tungan på vägen fortfarande att peka till favör för länet.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Friesen: Jag synes hafva blifvit missförstådd af den föregående ärade talaren. Jag nämnde, att genom den föreslagna löne-regleringen den oegentligheten skulle inträffa, att, då eljest alla län, som höra till tredje klassen med afseende å landtränmästarne, höra till andra klassen med afseende å länsbokhållarne och länsnotarierna. Jemtlands län skulle komma att höra till tredje klassen med afseende å landtränmästaren, men till första klassen med afseende å länsbokhållaren och länsnotarien. Det var denna stora oegentlighet i löne-regleringsförhållandena, som jag tillät mig påpeka.

Vidare vill jag framhålla något, som jag icke nämnde, då jag förra gången hade ordet, nemligen att här naturligtvis skulle jemte lönernas ökning tillkomma en ökning af pensioner. Det kan mycket väl hända, att här äfven någon pensionsfråga ligger bakom.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen gaf proposition på de gjorda yrkandena, nemligen dels bifall till utskottets hemställan, dels ock afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den vid ifrågavarande punkt afgifna, utskottets utlåtande vidfogade reservation. Herr talmannen förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för förstnämnda proposition; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkt 4 af förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen visade 131 ja mot 63 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 5.

Bifölls.

Punkten 6.

Ang. ifrågasatt skrivelse om indragning af landshöfdingetjenster.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 108, hade herr *David Bergström*, med hvilken herr *A. Hedin* i Stockholm instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida landshöfdingetjensterna kunde utan men för länen indragas och de med dem förenade lönerna å statsverket besparas, eller ock genom en omorganisation af landshöfdingestitutionen en minskning kunde ske i landshöfdingarnes antal och i samband dermed en indragning af vissa landshöfdingelöner ega rum; samt att Kongl. Maj:t ville efter verkställd utredning i ämnet till Riksdagen inkomma med de förslag, hvar till densamma kunde föranleda.

Emellertid hemställde utskottet, att herr Bergströms förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr *David Bergström*: Herr talman! Då jag begärt ordet vid den nu föredragna punkten, har det skett icke egentligen för att öppna strid med statsutskottet, utan närmast för att taga fasta på statsutskottets tydliga erkännande, att utskottet i likhet med motionären anser åtskilliga förhållanden hafva förelegat, hvilka kunna göra önskvärdt, att frågan om landshöfdingestitutionens vara eller icke vara i dess nuvarande form blir föremål för en allvarlig pröfning. Man kunde nu, efter detta statsutskottets uttalande, hafva väntat, att utskottet skulle hafva tillstyrkt det af mig med instämmande af en ärad bankamrat framställda förslaget och sålunda anbefalt, att en utredning af det vigtiga ärendet må komma till stånd.

Statsutskottet har icke gjort detta. Såsom ett skäl mot en skrivelse till Kongl. Maj:t i ämnet och såsom det enda motskålet har statsutskottet anført, att betydande förändringar i rikets administration måste blifva en följd af en reform på detta område, och att motionären icke lemnat någon ledning för bedömande af huru dessa förändringar skulle genomföras.

Ingen lärer nu bestrida, att en utredning af denna sistnämnda fråga utgör en mycket vigtig sida af denna sak, och klart är, att vid en genom Kongl. Maj:ts försorg verkställd utredning i ämnet just denna fråga alltid måste komma att ingå såsom ett betydande led i

utredningsarbetet. Deremot läser det svårigen kunna ifrågasättas, att en enskild motionär skall i förväg kunna pretera någon fullständig ledning för bedömandet af en dylik omfattande fråga. För att taga ett exempel från ett annat område, hvilket så väl i detta som i flera andra afseenden erbjuder åtskilliga paralleler, vill jag erinra derom, att, då på grund af motioner om biskopsembetenas fullständiga eller partiella indragning statsutskottet på sin tid — det var vid 1867 års riksdag — tillstyrkte och Riksdagen beslöt en skrifvelse till Kongl. Maj:t, hvarken statsutskottet eller Riksdagen begärde utaf de enskilda motionärerna, att de skulle i förväg bjuda statsutskottet och Riksdagen någon vägledning för bedömandet af hvilka förändringar i afseende på organisationen af den svenska kyrkans styrelse kunde behöfva ifrågakomma och huru dessa förändringar skulle genomföras.

Jag har också uppfattat det nuvarande statsutskottets yttrande i denna del, sådant det blifvit formuleradt, mindre såsom en förebräelse mot mig, än såsom en form för ett »välkommen åter», när anledning dertill gifves. När den tiden kommer, skall jag emellertid icke underlåta att ställa mig statsutskottets anvisning till efterrättelse, utan försöka att äfven för denna punkts bedömande lemna någon ledning, så långt nemligen en sådan kan af en enskild motionär begäras.

För närvarande, herr talman, skall jag icke framställa något yrkande.

Herr Hedin i Stockholm: Då jag, herr talman, har undertecknat den nu föredragna, af min ärade bankkamrat väckta motionen, håller jag för en verkligen kär pligt att uttala min oförställda erkänsla till Första Kammarens ledamöter i statsutskottet: de 12 reservanterna. Jag tackar dem därför, att de med sin opposition mot statsutskottets så ytterst fogliga och moderata uttalande gjort, hvad i deras förmåga stått, till att ytterligare fästa uppmärksamheten på motionen. Deraf skall följden blifva den, att man rundt om i landet, der man sedan många år haft en gifven tendens att i valet mellan Första och Andra Kammaren såsom auktoritet välja den sistnämnda, nu kommer till ungefär följande slutsats: Jåså, är saken så ömtälig, att den icke ens tål dagsljuset af en utaf Kongl. Maj:t anordnad utredning, ja, då kan det icke finnas någon tvekan qvar hos oss, på hvilken sida rätten är och åt hvilket håll våra önskemål böra gå. Det är en tjenst, som statsutskottets ledamöter från Första Kammaren hafva gjort motionären och mig och andra, som dela samma mening som motionären.

Motionären framdrog nyss en alldeles slående parallel, nemligen mellan 1867 års riksdagsskrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande möjligheten af biskopsembetenas indragning. Då hade motionärerna alldeles icke förebragt eller ansett sig kunna förebriaga någon utredning till ledning för den ifrågasatta reformen. Men statsutskottet fann sig likvisst oförhindradt att föreslå och Riksdagens båda kamrar att uttala den meningen, att motionärerna hade framställt ett tänkvärdt yrkande, detta stödt på en ganska allmän mening i landet, och ansåge sig därför kunna säga till Kongl. Maj:t: vi äro icke i stånd att åstadkomma den erforderade utredningen, men vi bedja Kongl. Maj:t att låta verkställa den, ty frågan är af den största vikt.

Ang. ifrågasatt skrifvelse om indragning af landshöfdingetjenster.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt skrifvelse om indragning af landshöfdingetjenster.

Ja, denna parallel är så mycket mera märklig som statsutskottet den gången började sitt förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t — sådant det blef af kamrarne godkänt — med det anmärkningsvärda erkännandet, att många och vidlyftiga göromål åläge biskoparne och att därför detta embetes borttagande icke syntes kunna ifrågakomma utan i samband med genomgripande förändringar af hela kyrkostyrelsen. Det oaktadt — trots detta erkännande af biskopsembetenas dåvarande vikt i följd af de vidlyftiga göromålen — tvekade icke statsutskottet och i dess spår Riksdagen att till Kongl. Maj:t göra en hemställan om utredning.

(Forts.)

Nu, hvad beträffar landshöfdingeembetena, faller det naturligtvis icke någon människa på jorden in att säga någonting sådant, som att det skulle vara många och vidlyftiga göromål som åligga landshöfdingarne. Således äro vi ännu mer oförhindrade än Riksdagen var 1867 att till Kongl. Maj:t ingå med anhållan om utredning, ehuru vi icke äro i tillfälle att lemna Kongl. Maj:t någon ledning i hvad riktning den ifrågasatta reformen bör gå.

När jag säger, att jag är så erkänsam mot Första Kammarens reservanter — och det är fullt upprigtigt — så utesluter detta naturligtvis icke den lika oförställda erkänsla jag från en annan synpunkt hyser för våra egna ärade ledamöter i statsutskottet. Ty i sjelfva verket ha motionären och jag, som haft den äran att med honom instämna, fått af statsutskottet i motiveringen till dess afstyrkande ett så pass godt erkännande utaf att det funnits skäl att bringa fram denna tanke, så att vi dermed kunna vara rätt belättna. Gagnet af detta statsutskottets utlåtande inför opinionen i landet skall emellertid blifva ytterligare förhöjd, om Andra Kammaren skulle vilja uttryckligen instämna med sina ledamöter i statsutskottet. Jag skall i sådant syfte tillåta mig föreslå, att följande beslutas vid denna punkt, nemligen,

att Andra Kammaren, som i likhet med statsutskottet ej kunnat underlåta att fästa sin uppmärksamhet vid åtskilliga förhållanden, som synas gifva anledning till antagandet, att landshöfdingarnes embeten i deras nuvarande form icke äro outhärliga, och likaledes i likhet med utskottet finner det kunna med skäl ifrågasättas, om ej antalet af landshöfdingetjenster kan minska till afsevärd besparing för statsverket och genom förändrad organisation större gagn af landshöfdingarnes verksamhet påräknas, anser dock motionen icke för närvarande böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner, dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till det af herr Hedin i Stockholm under öfverläggningen framställda yrkande; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkt 6 af förevarande utlåtande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Hedins i Stockholm under öfverläggningen framställda förslag.

Omröstningen utföll med 106 ja och 83 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Punkten 7.

*Ang. ersättning
till vaktmästaren
E. Kallström för
mistad bostads-
förmån.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 123, hade herr *J. Bromée* i Billsta, med hvilken herr *Johan Olofsson* instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte bevilja vaktmästaren vid landskansliet i Östersund *Erik Kallström* för mistad bostadsförmån en årlig ersättning af 200 kronor från och med år 1889 och så länge han i tjensten kvarstår.

Utskottet hemställde emellertid, att herr *Bromées* ifrågavarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Emot detta utskottets beslut hade reservation afgifvits af herrar *S. G. von Friesen*, *O. Larsson* i Mörtlösa och *D. Persson* i Tällberg, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen må, i anledning af herr *Bromées* förevarande motion, till godtgörelse åt vaktmästaren vid landskansliet i Östersund *Erik Kallström* för mistad bostadsförmån, på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 500 kronor.

I fråga härom anförde:

Herr *Larsson* i Mörtlösa: Af handlingarna i detta ärende framgår, att vaktmästaren *Kallström* visserligen icke har någon juridisk rätt till bostadsförmån, men att han af Konungens befallningshafvande i Jemtlands län blifvit tillförsäkrad bostad eller ersättning derför. Emellertid har han ifrån 1888 och tills nu varit i saknad af såväl bostadsförmån som ersättning derför. Bostaden har nemligen blifvit inredd till landträneri, och han har sedan dess varit utan fri bostad. Nu uppföres det tillbyggnader till landsstatshuset och der inredes bostad för vaktmästaren. Han får sålunda, när flygelbyggnaden till landsstatshuset blir färdig, en bostad der. Emellertid har han under mellantiden tillfogats orätt — enligt min uppfattning — då det af Konungens befallningshafvande gifna löftet icke hållits. Då nu detta löfte icke infriats, ha vi reserveranter för vår del ansett skäligt, att han finge någon gratifikation för den tid han varit i saknad af bostad. Jag anser det rimligt, att han, som är en gammal, orkeslös och dertill

Ang. ersättning till vaktmästaren E. Kallström för mistad bostadsförmån. fattig person, nu på gamla dagar får någon ersättning för den förlust han med skäl anser sig ha lidit.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till reservationen.

mistad bostadsförmån.
(Forts.)

Herr Kardell: Herr grefve och talman, mina herrar! Den föregående talaren omnämnde, att vaktmästaren Kallström i Östersund af Kongl. Maj:ts befallningshafvande derstädes blifvit tillförsäkrad fri bostad. Någon torde då kunna fråga: huru är det möjligt, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande kunnat gifva ett sådant löfte? Ja, det har emellertid gifvits, och härmed förhåller det sig på följande sätt. På grund af ett kongl. bref 1848 tillförsäkrades Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Jemtlands län rättighet, att i den ena af de vid länsresidenset i Östersund nu befintliga flygelbyggnaderna finge upplåtas bopingsrum åt en kanslivaktmästare, så att denne alltid skulle finnas i länsstyrelsens närhet. Det innebar således icke i och för sig något privilegium för vaktmästaren att få fri bostad, men det förklarar, hvarför Kongl. Maj:ts befallningshafvande med fullt fog kunnat vid Kallströms utnämning 1872 gifva honom detta löfte. Och Kallström har också innehaft fri bostad ända till 1888, då den behöfde tagas i anspråk för landträneriets räkning. Förut hade nemligen embetslokalerna varit belägna inom hufvudbyggnaden på residenset, men nämnda år behöfde landskansliet större lokal och erhöi derför äfven det rum, i hvilket landträneriet höll till. Ränteriet blef sålunda husvillt och fick taga sin tillflykt till sidobyggnaden, som då måste utrymmas af vaktmästaren. Efter denna tid har Kallström sjelf fått hålla sig bostad uti staden. Kongl. Maj:ts befallningshafvande försökte visserligen på administrativ väg skaffa honom ersättning härför, men lyckades icke att för sin framställning vinna gehör. Kallströms kraf på ersättning har sålunda godkänts af Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Af de flesta der uppe anses han också vara illa behandlad, ty det är ju dock ett faktum, att han fått löfte om fri bostad. Fallet är verkligen ömmande, helst som Kallström befinner sig i särdeles små omständigheter. Det kan emellertid naturligtvis ej falla mig in att yrka bifall till herr Bromées motion; men deremot synes det mig, som om reservanternas förslag om en gratifikation en gång för alla af 500 kronor skulle vara särdeles väl funnet.

Något gagn af den nya bostadslägenhet för vaktmästare, som kommer att finnas i den nu under uppförande varande nya flygeln till länsstyrelsens residens i Östersund, kan Kallström icke få, ty han är pensionsmessig inom två år. Detta synes mig vara ett ytterligare skäl för kammaren att antaga reservationen, till hvilken jag anhåller att få yrka bifall.

Herr Ivar Månsson i Trää: Herr grefve och talman! Genom ett förbiseende å min sida har mitt namn icke kommit att tecknas bland reservanterna i denna punkt. Äfven jag omfattade nemligen i utskottet den meningen, att man borde söka på något sätt hålla denne vaktmästare skadeslös för den mistade bostaden. Jag medger mycket villigt, att han icke härvidlag eger någon laglig rätt, och jag medger också, att de medlemmar af utskottet, som dikterat dess beslut, från

rättslig synpunkt ega fullt fog för sin hemställan; men detta hindrar icke, att jag anser billighetshänsyn tala för att denne vaktmästare erhåller någon ersättning för den bostadslägenhet, han i så många år varit i mistning af. Han mottog sin plats i tanke att erhålla fri bostad, och han hade landshöfdingens löfte på denna förmån. Huruvida landshöfdingen hade rätt att ge ett dylikt löfte, är sedan en fråga för sig. Vaktmästaren Kallström hade emellertid fått detta löfte; och då är det ju gifvet, att han måste i mistningen af denna bostad se ej blott en förlust, utan en orättvisa. Jag anser därför, som sagdt, att man af rent billighetsskäl bör i någon man tillmötesgå hans önsningar. Emellertid är det ju klart, att man ej kan bifalla motionen med dess yrkande om retroaktiv ersättning; och ej heller synes det mig vara lämpligt att för framtiden ge honom ett eller två hundra kronor om året i hyresbidrag, ty då det ju är meningen, att han måhända redan nästa år skall erhålla bostad i en under uppförande varande tillbyggnad, skulle han ju få blott en obetydlig ersättning. Det skulle då komma att stanna vid bidrag för ett år.

Jag tror därför, att man af billighetsskäl bör gå in på hvad reservanterna föreslagit och på sådant sätt ge honom en skälig ersättning för den mistade bostaden.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Herr Sjö: Denna fråga är ju, som vi se, ganska liten — beioppet är ju så obetydligt, att det knappt är värdt att tvista derom, men det är en *principfråga*, det här gäller. Skulle nemligen denna lilla begäran bifallas, så är det väl icke mera än rätt, att alla andra vaktmästare, som i likhet med denne ej äro i löneregleringarna tillerkända fri bostad, också få komma med enahanda pretentioner på ersättning för den tid, de varit i mistning af fri bostad. Detta har också statskontoret påpekat i sitt yttrande öfver en af länsstyrelsen gjord framställning i ämnet, der statskontoret säger, att man på sådant sätt skulle förrycka den år 1878 fastställda löneregleringen och utsätta sig för den faran, att andra betjente i enahanda ställning komme med liknande anspråk. Detta har äfven varit statsutskottets mening; och utskottet har icke kunnat finna, att det, såsom den förste talaren påstod, gjort denne vaktmästare något orätt. Den ärade talaren anförde såsom stöd för sin åsigt det af landshöfdingen gifna löftet; men om en landshöfding ger ett löfte af beskaffenhet att ej kunna vara för staten bindande, så får han väl af egna medel infria detsamma. Och att staten ej härvidlag har någon skyldighet, borde varit landshöfdingen bekant, då det ju är känt för oss litet hvar, och då man dessutom fått upplysning derom genom de svar, som gifvits på föregående liknande framställningar.

Det är på dessa grunder, jag tillåter mig yrka bifall till utskottet förslag.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Herr grefve och talman! Mina herrar! En föregående talare nämnde, att han ville bevilja detta anslag för att derigenom bevisa denne vaktmästare rättvisa. Jag kan emellertid för min del icke se, att denne vaktmästare har något rätt-

Ang. ersättning
till vaktmästaren
E. Kallström för
mistad bostadsförmån.
(Forts.)

Ang. ersättning till vaktmästaren E. Kallström för mistad bostadsförmån.
(Forts.)

vist anspråk, ty någon rätt att af *staten* erhålla fri bostad har han icke. Han har visserligen fått löfte derom af landshöfdingen; men det skulle roa mig att veta, med hvad rätt landshöfdingen gifvit ett dylikt löfte. Att, om tillgänglig lokal finnes, han må erhålla den till bostad, kan ju så vara; men då skall i detta som andra fall, der tjänsteman åtnjuter fri bostad, göras afdrag å lönen — ett afdrag som visserligen alltid sättes lägre, än hvad hyran i vanliga fall skulle utgöra, men som dock innebär det, att en tjänsteman ej får samtidigt åtnjuta fri bostad och full lön.

Redan detta skäl synes mig tala för utskottets hemställan.

Vidare synes det af handlingarna, att Kallström, som år 1872 blifvit ordinarie vaktmästare och åtnjutit denna bostad till år 1879, då en annan vaktmästare fick öfvertaga densamma, först år 1883 gjort anspråk på bostaden. Han förklarades då af länsstyrelsen berättigad att i ersättning för mistad bostad af den andre vaktmästaren erhålla 100 kronor om året — ytterligare ett märkvärdigt beslut af denna myndighet. Jag kan nu icke tänka mig, att Riksdagen, därför att en embetsman begär, jag skulle vilja säga, en olaglighet genom att lofva en person, som dertill ej har rätt, fri bostad, skall vara skyldig att infria ett dylikt löfte.

Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Herr talman! Äfven jag har låtit anteckna mig som reservant i denna punkt, och det därför att jag anser det här vara lämpligt, att något göres från Riksdagens sida. Riksdagen handlar ju icke allenast *rätt* mot personer utan äfven *billigt*, och här gäller det att handla billigt. Riksdagen ger ofta anslag till personer — icke för att de ha rätt dertill, ty då behöfde Riksdagen icke ingripa, utan därför att man anser billigheten fordra, att ett anslag lemnas. Sådant anser jag förhållandet vara äfven i detta fall. Hvad för det första Kallströms person beträffar, så har jag här en promemoria från landshöfdingen i Jemtlands län, hvori upplyses, att Kallström under sin långa tjänstetid skött sin tjänst med sällsynt nit och stor skicklighet, äfvensom att han varit upptagen af tjänsten från tidigt på morgonen till sent på qvällen. Der upplyses vidare, att hans löneförmåner uppgått till blott 900 kronor om året, hvilket i dessa tider är för litet för honom och hans familj; och förordar landshöfdingen därför den föreslagna ersättningen för mistad bostad, hvaraf Kallström är i stort behof.

Det synes således, att med afseende å personen ingen erinran är att göra, och att någon grund i hans förhållande i tjänsten för att här icke låta billighetskänslan tala icke förefinnes.

Vidare är det af två handlingar, som jag har här, alldeles tydligt, att i Östersund samtliga vederbörande betrakta som en sjelfskrifven sak, att Kallström skulle åtnjuta fri bostad.

Jag har sålunda ett protokoll, hållet i landskontoret i Östersund den 31 december 1883. Det har följande lydelse: »Hos herr landshöfdingen hade vaktmästareu Erik Kallström, under förmålan, hurusom vaktmästaren Robert Bergstrand, ehuru till tjänstär Kallström underlägsen, likväl innehade den i kronans hus för en af de hos länsstyrel-

sen anställde tvenne vaktmästare beredda boställslägenhet utan att af ^{Ang. ersättning till vaktmästaren E. Kallström för mistad bostadsförmån.} en så beskaffad förmån göra Kallström delaktig, anhållit, att sådan förändring i detta förhållande måtte vidtagas, att förmånen af fri bostad icke uteslutande tillföle den ene af vaktmästarne.

Denna Kallströms anhållan företogs till öfverläggning, dervid den upplysning meddelades, att i embetsverk med två eller flere vaktmästare på stat, der fri bostad blott för en funnes beredd, den till tjänsteålder äldste innehade boställslägenheten. Och som Kallström, hvilken den 30 maj 1872 nämndes till vaktmästare, längre tid än Bergstrand, befordrad den 24 december 1879, innehaft vaktmästaretjenst och derigenom ansågs hafva för sig grundlagt giltigt anspråk på företrädesrätt till vaktmästarebostaden, förklarades Kallström *berättigad att samma bostad tillträda*, eller ock, derest han fortfarande en sådan sin rätt till Bergstrand afstode, därför njuta ersättning till belopp, som motsvarade hälften af hyreskostnaden för en lägenhet af omfang lika med den ifrågakvarande, och då en sådan lägenhet här i staden bevingade en hyresinkomst af 200 kronor, skulle Bergstrand, så länge han af boställslägenheten sig begagnade, årligen från och med år 1884 till Kallström utgifva i ersättning etthundra kronor.» Han förklarades således genom detta Konungens befallningshafvandes beslut uttryckligen berättigad till bostaden.

Sedermera säger Konungens befallningshafvande uti en skrifvelse till Kongl. Maj:t af den 13 september 1889 åtskilligt rörande denna fråga: »Sedan Eders Kongl. Maj:t i näder fastställt plan för åtskilliga reparationer och ombyggnader i härvarande residens för vinnande af större utrymme åt landskansliet, har, enligt samma plan, den lägenhet, som förut disponerats af vaktmästarne hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande, tagits i anspråk för ränteriet och dertill hörande kassahalf. Som emellertid vaktmästarne blifvit antagna *med löfte om rätt till bostad*, så fäste Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande vid inlemnande af förslaget till ombyggnaden kongl. öfverintendentsembetets uppmärksamhet derpå» etc. Skrifvelsen slutar med en framställning, att Kongl. Maj:t måtte bereda vaktmästarne ersättning för förlorad bostad.

Häraf framgår ju alldeles tydligt, att Konungens befallningshafvande, som hade att antaga vaktmästaren, har gifvit detta löfte, och att då för tillfället bostad fans, så att Konungens befallningshafvande kunde gifva detta löfte. Sedermera, när vaktmästarebostaden behöfdes för andra ändamål, blef vaktmästaren helt enkelt af med densamma. Det är klart, att han under sådana förhållanden skulle anse, att han icke blifvit rättvist behandlad.

Nu säger man, att det är hans eget fel, att han icke tagit reda på huru det verkligen förhöll sig med hans löneförmåner. I löne-regleringen stod ju ingenting om fri bostad. Men jag undrar, om sådana personer, när de antagas till sina tjänster, verkligen läsa löne-regleringarna och taga reda på hvad som der är bestämdt. De ha väl all anledning att rätta sig efter hvad deras högste förmän uppgifva angående löneförhållandena.

Nu säger man vidare: Låt vara att Konungens befallningshafvande gjort en dumhet i detta fall, det vidkommer icke Riksdagen. Men jag undrar, om det icke är ett samhällsintresse att söka undvika, att dylika

Ang. ersättnings- till vaktmästaren E. Kallström för mistad bostadsförmån.
(Forts.)

slitningar förekomma i samhället. Jag tror, att samhället i längden mår väl af att icke starkt och berättigadt missnöje öfver sådana miss- tag af statens tjänstemän förefinnes.

Jag tror därför, att det vore klokt att i någon mån söka godtgöra vaktmästare Kallström för den mistade förmånen af bostadslägenhet, och ber alltså att få yrka bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr tal- mannen till proposition upptagit de framställda yrkandena, afslog kam- maren utskottets hemställan och biföll den vid denna punkt afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation.

Punkterna 8—10.

Biföllos.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkten 12.

Godkändes.

Efter föredragning vidare af *punkten 13*, angående öfriga ordinarie anslag, anförde

Herr Byström: Herr grefve och talman, mina herrar! Vid denna allmänna punkt ber jag få påpeka en liten sak. Det är visserligen vid punkt 13, och sålunda torde det icke vara något precis lyckligt för mig att säga, hvad jag vill säga. Men jag har ändå velat yttra det.

Uti kongl. instruktionen af den 10 november 1855 för landshöf- dingarne heter det i § 32 rörande Konungens befallningshafvandes eller landshöfdingeembetenas åligganden bland annat: De skola »till Kongl. Maj:t på derför bestämda tider inlemna de s. k. femårsberättel- serna angående länets tillstånd». Dessa berättelser omarbetas eller bearbetas, som vi veta, sedan af kongl. statistiska centralbyrån, som på grund af desamma lemnar ett »sammandrag» såsom bidrag till Sveriges officiella statistik.

Nu är förhållandet det, att denna statistik ännu icke tyckes vara färdig för perioden 1890—95. Om nu detta beror på länsstyrelserna eller på kongl. statistiska centralbyrån, vet jag icke, men jag tycker, att länsstyrelserna borde exempelvis inom ett år efter femårsperiodens slut kunna göra i ordning dessa berättelser och insända dem till Kongl. Maj:t. Om så är förhållandet, borde också kongl. statistiska centralbyrån tidigare, än nu tycks vara fallet, kunna göra i ordning sitt »officiella bidrag» till statistiken.

Jag har för min del funnit så väl de nämnda femårsberättelserna som det statistiska sammandraget innehålla många goda och värdefulla upplysningar. Det är därför, som jag också skulle önska, att de kunde

tidigare komma vederbörande och äfven oss till handa. Derför har jag velat erinra om detta förhållande, och jag hoppas, att, då det nu blifvit påpekadt och möjligen kommer att ytterligare påpekas, rättelse för framtiden skall kunna göras, så att vi få detta bidrag till Sveriges officiella statistik tidigare, än nu sker.

Jag har tänkt mig, att detta skulle vara möjligt, då eu hel del annan statistik kommer oss mycket tidigare till handa. Så är t. ex. fallet med befolkningsstatistiken, så är det äfven med statistiken rörande statens domäner, så är det med en hel del annan statistik, som vi få utdelad här i kammaren, och jag hade tänkt mig, att det då skulle vara möjligt att få äfven den nu omnämnda statistiken och följaktligen äfven dessa femårsberättelser tidigare, än som fallet varit under den senaste tiden. De äro ännu icke så färdiga, att de äro i vederbörligt skick öfverlemnade till riksdagsbiblioteket, och det är nu redan 3 å 4 år sedan de bort kunna komma.

Det är blott detta, herr grefve och talman, som jag velat erinra om. Jag har för öfrigt intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Punkten bifölls.

Punkterna 14—29.

Biföllos.

Punkten 30.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 40, hade herr *H. Pantzarhielm* föreslagit Riksdagen att, för beredande af tillfälle åt mindre jordbrukare och jordbruksarbetare samt deras vuxna söner att under sakkunnig ledning i Danmark studera det intensiva jordbruk på smålotter, som der bedrifves, bevilja på extra stat, att utgå under åren 1901—1904, ett förslagsanslag af 30,000 kronor samt deraf anvisa för år 1901 ett belopp af 7,500 kronor.

*Ang. anslag för
studerande af
jordbruk på
smålotter i
Danmark.*

Utskottet hemställde emellertid,

att herr *Pantzarhielms* ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I afgifven reservation hemställde herrar *S. G. von Friesen, O. Larsson* i Mörtlösa och *A. P. Gustafsson,*

att Riksdagen må, i anledning af herr *Pantzarhielms* förevarande motion, på extra stat för år 1901 bevilja ett anslag af 1,500 kronor att enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kan finna skäligt meddela, användas dels och hufvudsakligen till ersättning åt personer, som kunna finnas villiga och lämpliga att handhafva ledningen af resor till Danmark för beredande af tillfälle för innehafvare af mindre jordbruk och jordbruksarbetare att derstädes studera jordbruk på smålotter, dels till öfriga omkostnader, som från statens sida för förevarande ändamål kunna ifrågakomma.

*Aug. anslag för
studerande af
jordbruk på
smålotter i
Danmark.*

(Forts.)

Sedan herr talmannen låtit uppläsa utskottets hemställan, begärdes ordet af:

Herr Pantzarhielm, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det lär icke kunna af någon bestridas, att samfundsförhållandena på landsbygden icke äro lyckliga, i alla händelser icke så lyckliga, som de skulle kunna vara. Man hör från alla håll klagomål förspörjas, och bland dessa klagomål är det ett, som kanske är värdt särskildt beaktande, det nemligen öfver arbetareförhållandena på landsbygden och vid jordbruket.

Å ena sidan klaga jordbrukarne, arbetsgifvarne, öfver att de icke kunna få tillräckligt med arbetskrafter för jordbrukets bedrivande, åtminstone icke till sådana pris, som stå i rimligt förhållande till jordens afkastning, å andra sidan klaga arbetarne öfver sin betryckta och olyckliga ställning, då de aldrig äfven med flit och omtanke kunna bringa det derhän, att de på gamla dagar blifva befriade från nöd och fattigdom.

Följderna af dessa abnorma förhållanden hafva heller icke uteblifvit. Vi se sålunda, huru jordtorpare, mindre landtbrukares och landtbruksarbetares söner, så snart de känna sig arbetskraftiga nog, lemna hemmen och söka sig arbete på annat håll, mestadels i städerna och i industricentra. Flertalet af dem kan icke här skaffa sig en sjelfständig och oberoende ställning, utan förblir ofta lösa arbetare, som flytta sig ifrån det ena stället till det andra, der arbete bjudes, och som lefva för dagen ur hand i mun utan att samla något för morgondagen. När arbetet tryter och arbetskrafterna svika, äro de dömda att gå under.

Inom nationalekonomien har man sedan lång tid tillbaka sysslat med lösandet af detta problem. Man har uppställt för sig den frågan: kan något göras och hvad kan göras under nuvarande förhållanden för att förändra detta abnorma tillstånd? Och man har derjemte uppställt för sig den frågan: huru skola i framtiden landtbrukets förhållanden gestalta sig?

Den första frågan har man sökt besvara på det viset, att man först och främst genom inrättandet af arbetsanvisningsanstalter — eventuellt genom statens mellankomst — skulle söka i någon mån reglera tillströmningen från landet till städerna och industricentra, åtminstone så långt, att dessa svagare och i intellektuellt afseende mindre utvecklade element, som nu öfversvämma arbetsmarknaden och nedtrycka lönerna för andra arbetare, men aldrig uti industriens tjänst eller genom annat arbete i städerna kunna bereda sig någon tryggad framtid, skulle återbördas till landsbygden, hvarifrån de i allmänhet kommit. Man har vidare sagt, att man bör söka åstadkomma en förbättring genom högre aflöningar och bättre arbetsförhållanden. Med högre aflöningar och bättre arbetsförhållanden menar man då, att landtbrukets arbetare skulle få mera betaldt för sitt arbete och att de skulle röna ett mera humannt behandlingssätt, än som nu kommer dem till del, samt att dessutom landtbruksarbetaren skulle beredas tillfälle att förvärfva sig ett eget hem, en egen jordlott, på hvilken han genom flit och arbete skulle kunna skapa sig en tryggare

och mera sjelfständig ställning för äldre dagar, än den han nu kan bereda sig.

Den sista frågan har man besvarat så, att för framtiden jordbruksförhållandena, om de utveckla sig så, som de hittills gjort, komma att gestalta sig så, att all jord, som visserligen nu ligger under plojen, men icke visat sig duglig för ett rationellt och vinstgifvande jordbruk, kommer att så småningom användas till skogsodling samt att landbruk, bedrifvet på mindre jordlotter, kommer att så småningom helt och hållet undantränga den större jordbruksdriften.

För att nu kunna skapa bättre arbetsförhållanden på landsbygden, är det tydligt, att man, eftersom jordbruket under nuvarande förhållanden icke kan för det nödiga arbetet betala högre löner än de nu gällande, måste söka göra jordbruket mer vinstgifvande, så att det må kunna bära de högre arbetsomkostnaderna och derigenom i någon mån vid landsbygden binda och göra bofasta de arbetskrafter, som der finnas.

Nu har i vårt grannland Danmark, tack vare »husmandssaken», som sträfvandet för att åstadkomma mindre jordbruk der kallas, och folkhögskolan, som utvuxit ur samma rot som den förra eller Grundtvigianismen, och dermed gått hand i hand, skapats förhållanden, som helt säkert äro lyckligare och bättre än hos oss.

Det var för att skaffa våra jordbruksarbetare tillfälle att praktiskt inhemta och sjelfva se hvad man i Danmark gjort i detta afseende, som min motion framkommit. Den framkom hufvudsakligen därför, att jag för min del ansåg, att, om man vill komma till ett lyckligt resultat med egna-hems-idén, man måste i främsta rummet göra dem, som skola komma i åtnjutande af egna hem, förtrogna med det sätt, hvarpå man bör sköta dessa för att kunna bereda sig en tryggad ställning och relativt välstånd.

Så är det en sak till, som jag anser stå i nära sammanhang med denna fråga.

Kasta vi en blick på handelsbalansen, så se vi, att förhållandena i Sverige inom vårt jordbruk ställa sig ganska illa relativt till de danska. Sannolikt ha de fleste af herrarne fått ett papper af samma innehåll som det, hvilket nyligen blifvit mig tillskickadt i bref. Det handlar om en jämförelse mellan Sveriges och Danmarks im- och export af fläsk under 10-års-perioden 1889—98. Under denna 10-års-period har enligt detta papper Sveriges öfverskottsimport uppgått till 5,549,857 kilogram fläsk, under det att för samna tid Danmarks öfverskottsexport uppgått till 498,384,100 kilogram fläsk. Kapitaliserar man ofvanstående siffror och beräknar hvarje kilo fläsk efter ett lågt beräknadt pris af 80 öre per kilo, representerar öfverskottsimporten för Sveriges vidkommande 4,439,885 kronor 60 öre, medan öfverskottsexporten för Danmark under samma tidsperiod utgör 398,707,280 kronor. För år 1899 uppgår Sveriges importerade öfverskott af fläsk till 9,425,000 kilo, efter 80 öre per kilo beräknadt, representerande en summa af 7,540,000 kronor.

Nu må man väl fråga: hvad kan orsaken vara till detta? Ser man på en annan landtmannaprodukt, t. ex. smör, ställer sig förhållandet äfven i detta afseende för Sverige ganska sorgligt. Om jag

Ang. anslag för minnes rätt, uppgår Sveriges öfverskottsexport af denna vara till icke studerande af mer än $\frac{1}{3}$ af Danmarks.

jordbruk på smålotter i Danmark.
(Ports.)

Och af en sådan artikel som ägg, hvilken är särskildt lämplig för de små landbrukarne att producera, importera vi hit till Sverige ungefär något öfver en million tjog om året. I Danmark deremot exporterade man 1898 ägg för mellan 10 och 12 millioner kronor. Enligt uppgifter i tidningarna, hvilkas riktighet jag icke kan garantera — den närmast förut meddelade är deremot hemtad ur den officiella statistiken — uppgår nu Danmarks äggexport till ett värde af ända till 18 millioner kronor.

Ja, när man ser på detta, måste ju den tanken tränga sig på en, att antingen förstå vi icke att sköta vårt jordbruk eller också måste det finnas andra, af jordbruket oberoende omständigheter, som göra, att vårt jordbruk icke kan bringas upp.

Jag vill vid detta tillfälle icke inlåta mig närmare på den senare frågan, utan håller mig till den första. Äfven om man vill säga, att husmansklassen i Danmark i intellektuellt hänseende star öfver våra torpare, så tror jag dock icke, att de göra detta i så hög grad, att det kan spela någon egentlig roll vid skötseln af jordbruk.

Äfven måste medgifvas, att, i såväl klimatiskt hänseende som äfven i fråga om jordmånens beskaffenhet, Danmark är lyckligare lottadt än Sverige, men jag tror icke heller, att denna skilnad är så afsevärd, att den kan spela någon roll, åtminstone hvad beträffar förhållandena i södra och mellersta Sverige. Möjligtvis skulle man också kunna säga, att i Danmark dessutom finnes en inrättning, nemligen andelsmejerierna, der de små husmännen kunna afsätta sin mjölk och få den väl betald. Sådana ha icke vi, åtminstone icke i något större antal, men något hinder finnes ju icke för att få till stånd sådana äfven i Sverige. Då återstår bara den sannolikheten, att vi icke förstå att sköta vårt jordbruk, att vi gå qvar i samma spår, som trampats af far och farfar, att vi icke följa med tiden och icke vilja vara med om, att det gamla och föråldrade får här, som öfver allt annars, vika undan för det lifskraftiga och nya.

Hvad nu min motion beträffar, har den blifvit af statsutskottet afstyrkt — ja, på hvilka skäl vet jag icke, ty det säger icke utskottet. Men en reservation åtföljer betänkandet, och i denna reservation, med hvilken jag för öfrigt icke är alldeles belåten, förordas ett sätt, hvarpå man skulle taga ett steg i den rätta riktningen, och jag skall därför inskränka mig till att på de skäl, jag här anfört, yrka bifall till den betänkandet åtföljande reservationen.

Vidare yttrade:

Herr Lindvall: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet för att få tillfälle att uttala min sympati för reservanternas förslag.

Utskottet säger, att »utskottet velat uttala den mening, att, derest dylika resor verkligen böra anordnas, bidrag till kostnaderna därför böra lemnas af hushållningssällskapen». Ja, Blekinge läns hushållningssällskap har verkligen vidtagit en sådan åtgärd. På sammanträde i december månad förlidet år beviljade nemligen sällskapet med an-

ledning af väckt motion ett belopp af 500 kronor såsom understö-^{Ang. anslag för} ått 10 små jordbrukare att företaga studieresor till Danmark inne-^{studerande af} varande år. Meningen vore, att dessa små jordbrukare skulle få till-^{jordbruk på} fälle att besöka utställningen i Odense äfvensom en del små landt-^{smålotter i} brukare i Danmark eller sådana, som der kallas husmän. Det är mig ^{Danmark.} bekant, att flera andra hushållningssällskap inom vårt land gått till väga på samma sätt.

(Forts.)

Skulle nu reservanternas förslag vinna kamrarnes bifall, vore säkert dermed mycket vunnet. Ty vi skola komma i håg, att dessa små jordbrukare, som i så fall skulle få resa ut för att lära, huru ett litet jordbruk verkligen kan skötas med fördel, till största delen äro ganska ovana att företaga resor, och därför mycket väl behöfva erfarna och dugliga ledare. Blevde nu, hvad reservanterna hemställt, af Riksdagen antaget, skulle man ju derigenom kunna komma till en viss erfarenhet af hvartill dessa resor egentligen tjena.

Att undervisa de små jordbrukarne, huru de skola sköta sin jord och sin boskap, medelst spridande af fackskrifter eller genom kringresande agronomer, som uppträda här och hvar på landsbygden och hålla föredrag, tror jag icke kommer att leda till något vidare godt resultat. Ty vanligen befinna sig de personer, för hvilka föredragen äro afsedda, icke tillstädes; och de, som möjligen komma tillstädes, ja, de glömma ganska fort, hvad en sådan der agronom på en eller annan timme stått och talat för dem.

Jag har haft tillfälle att i flera trakter af Danmark besöka sådana små hemman, som det nu vore meningen att våra små jordbrukare skulle komma att besöka, och jag har verkligen dervid blifvit alldeles öfverraskad, då jag erfarit de relativt stora resultat, till hvilka man der kommit vid skötande af sitt jordbruk på smålotter, som vanligtvis i areal variera mellan 2 till 5 hektar. En sak, som våra jordbrukare skulle få lära sig der ute, vore att spara penningar vid sina lägenheters bebyggande, ty de skola der finna enkla hem med väl skötta åkerbitar och vackra kreatur.

Det kan hända, att, om staten nu komme att understödja en eller ett par dylika studieresor till Danmark, anslutningen till dessa resor skulle blifva så ofantlig, att ledaren eller ledarne för desamma icke skulle kunna ensamma reda sig, hvarken hvad sjelfva anordningarna eller den egentliga undervisningen beträffar. Men denna sak låter sig nog ganska lätt ordnas, derest landtbruksstyrelsen kommer att taga hand derom; ty styrelsen kan då t. ex. vända sig till de respektive hushållningssällskapen med en förfrågan, om de äro villiga att understödja företaget, och i så fall låta dem föreslå 2 à 3 personer i hvarje län att medfölja på någon af resorna.

Jag har, herr talman, endast framhållit min åsigt i den föreliggande frågan, och vågar slutligen på samma gång uttala den förhoppningen, att kammaren nu, då tillfälle gifves att visa sig välvillig mot och understödja de små jordbrukarne, icke skall undandraga sig att bevilja det anslag, reservanterna föreslagit, i synnerhet som här är fråga om ett så litet belopp och endast för ett år, och då ju i synnerhet vi landtmän kunna sägas stå dessa små jordbrukare temligen nära.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Ang. anslag för
studierande af
jordbruk på
smålotter i
Danmark.
(Forts.)

Herr Sjö: Man kan icke annat än gifva motionären sin stora högaktning, då han föreslagit, att Riksdagen skulle för ett sådant ändamål, nemligen jordbrukets befrämjande, på sätt han här har tänkt sig, bevilja icke mindre än 30,000 kronor att utgå under 4 år med 7,500 kronor årligen. Statsutskottet har emellertid icke kunnat bifalla denna hans hemställan af skäl, som i betänkandet äro angifna; och jag har varit en af dem, som icke kunnat inse den stora nytta och fördel, han dermed åsyftat. Och jag får säga, att de herrar reservanter, som uttalat sig för ett mindre anslag, på samma gång, såsom vi se, äfven uttalat sina stora betänkligheter, då de tillstyrkt den lilla summan af 1,500 kronor för år 1901. De säga nemligen: »Visserligen torde norra och mellersta delarne af vårt land med afseende å jordmån och klimatförhållanden icke erbjuda sådan likhet med Danmark, att de i detta land tillämpade jordbruksmetoderna skulle kunna i nämnda delar af vårt land med någon fördel användas. Och äfven hvad beträffar södra Sverige lärer ett öfverförande af de i det danska husmansbruket använda metoderna endast med försigtighet böra försökas.» Men oakadt de lysa sina stora farhågor, dessa reservanter, tillstyrka de dock, som sagdt, ett anslag af 1,500 kronor, hvilket hufvudsakligen skall användas till ersättning åt personer, villiga och lämpliga att såsom ledare föra ut en och annan af landets jordbrukare till Danmark att se sig om och studera jordbruk derstädes.

I sammanhang härmed anser jag mig böra nämna, att i Kronobergs län, i ett härad, som heter Sunnerbo, ha under en lång följd af år inflyttat rätt många danskar, hvilka der köpt mindre hemmansdelar om $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ mantal och försökt sig på att odla vår magra och fattiga jord. De ha, som man säger, tagit med sig sitt lands seder och bruk, hvad beträffar jordbrukets skötsel och ordnande. Men det har gått dem så illa, att den ene efter den andre fått sätta till de penningar, han haft med sig, och lemna orten; och detta därför att han icke följt med sin tid, om jag så må säga, därför att han icke iakttagit seder och bruk, hvad jordbruket beträffar, på den plats, dit han kommit, utau tänkt der tillämpa det danska jordbrukssystemet i hela dess utbildning. Och detta har totalt misslyckats. När man ser sådant, kunna icke herrarne förvåna sig öfver, att man ej tror på de stora förespeglingar, som både motionären och den siste talaren gjort.

Motionären omnämnde, huru mycket ägg, huru mycket smör och huru mycket fläsk, som det rika Danmark exporterat under de sista åren i jernförelse med Sverige. Ja, den, som haft tillfälle att jemföra det svenska och det danska jordbruket, har nog funnit, att det i vissa delar af vårt land, särskildt i mellersta och norra Sverige, råder helt andra förhållanden än i Danmark och som ej afhjelpas med det af reservanterna föreslagna anslag.

Jag tror för min del icke, att det anslag, hvarom reservanterna gjort hemställan, skall gagna den sak, för hvilken det är afsedt, eller blifva så vinstgifvande, som de förmena. Och det är därför, som jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Jönsson* i Mårarp.

Herr Fredholm: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning deraf, att den siste talaren såsom stöd för sitt afslagsyrkande åberopade de skäl, utskottet anförde.

Utskottet säger i sitt utlåtande: »Utan att vilja ingå i bedömande af huruvida sådana resor som de af motionären ifrågasatta lämpligen böra vidtagas», etc. Det är hufvudargumentet. Men icke kan man väl säga, att den omständigheten, att utskottet icke velat ingå i bedömande af huruvida dessa resor äro nyttiga eller ej, kan utgöra något skäl för afslag. Om utskottet ingått i bedömandet af denna fråga och dervid funnit, att de ifrågasatta resorna icke komme att leda till det resultat, som med dem äsyftats, hade det varit en helt annan sak. Utskottets underlåtenhet att ingå i en dylik pröfning synes emellertid ganska förvånansvärd, i synnerhet sedan man hört motionären och den talare, som efter honom hade ordet, af hvilka åtminstone den siste, såsom själf varande landtbrukare, måste anses kunna bedöma denna sak ur praktisk synpunkt. Af deras yttranden framgick, huru nödvändiga särskildt den senare ansåg sådana resor vara för utbildande hos våra små jordbrukare af förmågan att tillvarata »det lilla».

Herr Sjö nämnde, att de i Sunnerbo inflyttade danskarne — jag har också varit i Sunnerbo och känner till dem — icke rönt någon framgång i sitt jordbruk. Må det vara sant. Men detta torde vara beroende på den omständigheten, som icke är så ovanlig, att personer, som i ett mera utveckladt jordbruksdistrikt idkat jordbruk på små arealer, finna det mycket frestande att lägga sig till med större areal, då de komma till platser, der jorden är billig. Men hafva de förtagit sig på jordinköp, sakna de sedan ekonomiska krafter att rätt bruka den större arealen. Här deremot skulle det just gälla att lära våra små jordbrukare att hålla sig till det lilla, som danskarne äro tvungna att göra, och att på den vägen kunna skaffa sig en god bergning.

Det är, skulle jag tro, ett bland de viktigaste önskemål man kan eftersträffa, om man kunde förmå våra svenska små jordbrukare att på en liten torfva sköta sig lika väl och lika förståndigt som danskarne. Då denna fråga således, enligt mitt förmenande, är af mycket stor betydelse, men att det, opröfvad som frågan är, torde vara svårt att veta, hvilket är det lämpligaste sättet att uppnå det mål, som motionären önskat vinna, synes det mig, som om man åtminstone icke borde sätta sig emot ett så ytterst litet anslag, som nu begäres endast för att vinna den insigt om sättet att vinna syftemålet, som man nu saknar. Då blefve Riksdagen satt i tillfälle att *bedöma* frågan, hvilket statsutskottet nu icke har velat göra. För min del hyser jag den förhoppning, att man genom de vunna resultaten skulle kunna väcka ett verkligt intresse för saken hos Riksdagens landtmän, och sedan man väl kommit så långt, är jag öfvertygad om, att det icke skall möta svårigheter att få det lilla anslag, som nu begäres, ökad.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Pantzarhielm: Herr talman! Jag skall endast be att få yttra ett par ord för att bemöta herr Sjö. Han sade, att han icke insåge den stora nytta och de fördelar, som skulle följa deraf, att man

Ang. anslag
för studerande
af jordbruk på
snålötter i
Danmark.
(Forts.)

Ang. anslag
för studerande
af jordbruk på
smålotter i
Danmark.

(Forts.)

vidtog de åtgärder, som jag med min motion åsyftat. Ja, herr Sjö, jag är fullkomligt öfvertygad om, att herr Sjö icke inser dem; och detta är icke någon nyhet alls för mig, i synnerhet då herr Sjö stödde sitt påstående på de till Sunnerbo härad inflyttade danskarnes förhållanden. Nu bör man dock för det första komma i håg, att Sunnerbo är ett bland de magraste ställen, som finnas i vårt land. Vidare bör man tänka på, att de danskar, som inflyttat från Danmark till Sunnerbo, sannolikt icke kunna räknas till de *bästa* landtbrukarne. Och slutligen bör man också medgifva, att för en jordbrukare, som kommer från Danmark till Sunnerbo, det nog kan vara svårt att reda sig, ty herr Sjö kan nog äfven han vitsorda, att till och med en jordbrukare, som är född och uppfostrad i Sunnerbo och van vid der rådande förhållanden, kan hafva svårt att reda sig i Sunnerbo.

Som sagdt, jag kan icke finna, att herr Sjö anfört någonting, som är af vigt och som kan utgöra giltigt skäl för att icke bifalla reservanternas förslag.

Herr Sjö: Herr talman! Jag ber att få yttra blott ett par ord med anledning af herr Fredholms yttrande, att det skulle förhålla sig så, att det i hufvudsak vore *större* jordbrukare, som kommit till Kronobergs län och der bosatt sig, under det att deremot motionären afsåge att befrämja de *mindre* jordbrukarnes ställning och framkomst. Till svar derå får jag säga, att det i verkligheten till större delen var mindre jordbrukare, som från Danmark kommo öfver till Sunnerbo och der köpte jordområden samt praktiserade jordbruk på det sätt, de voro vana vid i Danmark. Det har, efter hvad som sagts, bland dessa inflyttade danska jordbrukare funnits en del, som varit ganska kunnige, driftige och energiske personer och hvilka gjort sitt bästa att söka frambringa skördar efter samma metoder, som användas i Danmark. Men de hafva dock misslyckats. När man således ser detta, att infödda danskar komma öfver till vårt land för att här införa sina seder och bruk, men icke lyckas, då kunna väl herrarne icke undra öfver att man kan hafva sina farhågor och misstankar mot att bevilja något anslag för studerandet af jordbruket i Danmark och införandet af det-samma på vår fattiga, magra jord. För de personer, som inflyttat hit, men sedermera tagit efter seder och bruk dit de kommit, har det emellertid gått bra, åtminstone för en och annan, under det att de andra deremot fått lemna sin jord.

Det var endast detta, jag ville säga.

Herr Larsson i Mörtlösa: Herr grefve och talman! Mina herrar! Det är verkligen egendomligt, att då fråga om anslag till jordbruks-ändamål behandlas, är det ofta rätt svårt att få igenom dylika anslag här i kammaren. Är det då fråga om att lemna anslag till de mindre jordbrukarne, har det sig nästan värre. Och är det dertill fråga om ett mycket litet anslag, då är det nära nog alldeles omöjligt.

Det anslag, som nu är ifrågasatt, afser de allra minsta jordbrukarne; och att det skulle hafva nytta med sig, hafva vi nyss hört motiveras af en talare på blekingebänken, hvilken man väl kan tilltro sakkunskap på detta område. Också har det visat sig från olika delar

af vårt land, att intresset för denna sak är rätt stort. Af hushållningssällskapen i Skaraborgs, Bohus, Malmöhus, Blekinge och Hallands län hafva redan anslag beviljats för dylikt ändamål.

När det nu endast är meningen, att staten skulle anslå medel till ledarne för de ifrågasatta resorna, samt det, på sätt i reservationen framhållits, skulle blifva en samverkan mellan staten och hushållningssällskapen, i hvilket fall man, enligt min tro, skulle komma till ett godt resultat, så ber jag att få hemställa om bifall till reservanternas förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Motionären har i sin motion begärt ett anslag af 30,000 kronor för ifrågavarande ändamål, men reservanterna hafva nedsatt beloppet till 1,500 kronor. Och härmed har motionären förklarats sig nöjd. Då beloppet sålunda blifvit så betydligt nedsatt, borde det icke vara mycket att vidare orda derom; och jag skall icke heller yttra mig i denna del. Men här har af åtskilliga talare framstälts anmärkning emot den motivering, som utskottet haft för sitt afstyrkande utlåtande i frågan. Jag vill i anledning häraf gifva för kammaren till känna, att då motionen kom från afdelningen till utskottet, var den *tillstyrkt* och det med en ganska ordentlig motivering, men när utskottets beslut blef afstyrkande och man hastade med att få utlåtandet färdigt, hade detta till följd, att motiveringen i betänkandet blef så knapphändig som den är. Och detta är icke det enda fallet, då under liknande förhållanden så blifvit händelsen, utan vi hafva nog erfarenhet i sådant afseende från ganska många tillfällen. Om herrarne nu emellertid närmare betrakta motiveringen i statsutskottets utlåtande, skola herrarne finna, att utskottet sagt, att utskottet icke *för närvarande* vill tillstyrka något anslag för de ifrågasatta resorna. Men sålunda har statsutskottet icke alls velat motsätta sig, att icke *i framtiden* dylika anslag komma att beviljas.

Som kammaren torde eriura sig, arbetar för närvarande den s. k. egna-hems-komitén. Och utskottet har trots, att denna komité först borde få afgifva sitt betänkande och för Riksdagen visa, huru komitén tänkt sig, att detta ofantligt högt beprisade småbruks-system skulle falla ut. Utskottet har därför ansett, att det icke borde lemnas *stats*-anslag till dessa personer, hvilka ämnade i framtiden åstadkomma och förvärfva egna hem på små jordbrukshemman, utan att man först borde få se, huru egna-hems-komitén tänkt sig saken ordnad, innan några medel af staten ansloges för det af motionären åsyftade ändamålet.

Se vi nu efter, huru reservanterna motiverat sin tillstyrkande hemställan om ett anslag af 1,500 kronor, tror jag, att herrarne kunna lika väl klandra denna motivering för tillstyrkan af 1,500 kronor som utskottets motivering för afslag. Jag skall endast läsa upp en enda punkt, som jag tror till fyllest bevisar hvad jag nyss yttrade om reservanternas motivering. Denna börjar på följande sätt: »Utskottet har vid öfvervägande af motionens innehåll trots sig finna, att studieresor till Danmark i det af motionären angifna syfte under vissa förutsättningar skulle kunna medföra sådant gagn, att ett bidrag af allmänna medel för ändamålet skäligen kan ifrågasättas.» Och sedan kommer hvad jag åsyftar: »Visserligen torde norra och mellersta delarne af

Ang. anslag för
studerande af
jordbruk på
smålotter i
Danmark.
(Forts.)

Ang. anslag för vårt land med afseende å jordmän och klimatförhållanden icke erbjuda studerande af sådan likhet med Danmark, att de i detta land tillämpade jordbruksmetoderna skulle kunna i nämnda delar af vårt land med någon fördel användas. Och äfven hvad beträffar södra Sverige lärer ett öfverförande af de i det danska husmansbruket använda metoderna endast med försigtighet böra försökas.»

I denna punkt inbegripas således hela Sveriges landamären, men om intet ställe säges, att det danska jordbruket vore lämpligt att der ifrågakomma. Är alltså utredningen i reservationen sådan, att man på den bör grunda ett tillstyrkande af ett anslag på 1,500 kronor? Jag tror det icke.

Emellertid vill jag bestämt framhålla, att det är alldeles säkert, att utskottets majoritet visst icke velat hårdhänt behandla de fattige, som ämna bosätta sig å en mindre jordtorfva, utan statsutskottets yttrande på papperet innebär endast, att utskottet ansett, att man först bör inhemta, huru egna-hems-komitén tänkt sig saken, innan man anslår medel till ett sådant ändamål som det i motionen ifrågasatta. Härvidlag är också att märka, att de medel, som reservanterna tillstyrka att beviljas, icke skulle komma de fattiga resande till godo, utan de högt afönade och kanske förmögna ledarne af resorna. Och detta torde göra en stor skilnad.

Jag anser alltså, att statsutskottet i sin afstyrkande motivering haft lika goda skäl för sitt beslut som reservanterna för sitt, och yrkar jag därför bifall till statsutskottets förslag.

Herr Henricson: Herr talman! Mina herrar! Vi torde väl kunna vara allmänt ense derom, att en vidgad blick och ökad kunskap är af största vikt och betydelse. Och jag tror, att detta gäller äfven för jordbrukarne. Detta lilla anslag, som nu ifrågasättes, afser att bibringa den mindre jordbrukaren en sådan vidgad blick och ökad kunskapsförråd. På andra områden, såsom t. ex. inom industrien, hafva anslag beviljats för att arbetarne skulle sättas i tillfälle att i andra land inhemta kunskap i det yrke, hvaråt de egna sig. Det skulle väl dock vara märkvärdigt, om man icke i denna kammare skulle vilja tillgodose de små jordbrukarne med ett så litet anslag som det nu ifrågavarande, på det att att desse måtte sättas i tillfälle att också se, huru jordbruket bedrifves exempelvis i vårt grannland Danmark, som i många afseenden står framför oss.

Det kanske ej vore ur vägen att här nämna något om antalet af dessa små jordbrukare inom vårt land. De som äro egare af högst 2 hektar utgöra 65,000 och de som ega från 2 till 20 hektar 186,000. Åtminstone det största antalet af dessa sistnämnda får man väl också hänföra till de små jordbrukarne.

De jordbrukare deremot, som innehafva större areal, från 20 till 100 hektar, utgöra endast ett antal af 22,000, och de som hafva öfver 100 hektar äro blott 2,000.

Således se vi, att det allra största antalet jordbrukare inom vårt land just äro dessa små jordbrukare, och nu vill man förneka dem ett så ringa anslag som detta, hvilket åsyftar att sätta dem i tillfälle att kunna inhemta kunskap, huru de lämpligast och bäst skola förfara vid

utöfvandet af sitt jordbruk. Jag finner också det högst märkvärdigt, att, såsom en föregående talare nyss yttrade, ett anslag i denna kam-^{Ang. anslag för}mare röner största motståndet, när det är fråga om jordbrukarne, och ^{studerande af} symnerligast då det gäller de mindre jordbrukarne, men det mest egen-^{jordbruk på}domliga är väl dock härvidlag, att motståndet således i hufvudsak ^{smålotter i} kommer från landtmännen sjelfva. ^{Danmark.} (Forts.)

Med anledning af hvad en talare på blekinge-bänken här yttrat och på grund af hvad jag nu anfört, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag har på afdelningen inom utskottet deltagit i denna frågas behandling, hvilken upptog ganska lång tid. Det kan ju äfven vara af intresse att nämna, att på afdelningen icke förekommo skiljaktiga meningar, utan att vi der, så vidt jag kan minnas, voro temligen ense om det förslag, som nu har fått sitt uttryck i reservationen.

Det är sant, att motionären här har vidrört egna-hems-komiténs arbeten, men det är å andra sidan lika klart, att denna fråga också är oberoende af egna-hems-komiténs arbeten. Endast det är att märka, att om något blifver gjordt i den riktning motionären föreslagit, blir det säkert för egna-hems-komitén lättare att nå sjelfva det mål, till hvilket egna-hems-komitén syftar. Skulle emellertid egna-hems-komitén icke komma till något resultat alls, qvarstår dock den stora betydelsen af de åtgärder, som här uti motionen blifvit föreslagna. Jag tror således icke, att det finnes något skäl att med afseende å detta lilla tillfälliga anslag afvakta lösningen af en så stor fråga som den, hvilken egna-hems-komitén har att behandla. Det är visserligen sant, att reservanterna sagt, att äfven jordbrukare i de södra delarne af Sverige endast med försigtighet böra begagna de metoder och den erfarenhet, som kan hemtas från Danmark. Ja, icke kan väl någon lära sig att bli jordbrukare blott genom att resa till Danmark, men för att taga ett exempel från ett annat område, som jag särskildt känner till, så veta vi ju, hurusom resestipendier gifvas åt lärare af alla kategorier. Icke utbildar sig någon till lärare genom en sådan resa, om han icke varit det förut — det fordras tvärtom att redan förut vara en mycket framstående lärare för att komma i åtnjutande af ett dylikt stipendium. Men om nu en sådan lärare kommer ut och får taga del af förhållandena i främmande länder, så kan han genom den erfarenhet, han der kan tillgodogöra sig, föra icke blott sin egen undervisningsskicklighet, utan äfven undervisningsväsendet i allmänhet inom landet framåt. På samma sätt är det icke heller meningen att på de här ifrågasatta resorna skicka ut personer, som förut icke äro förtrogna med jordbruket, för att de genom dessa resor skulle lära sig det, utan det är tvärtom meningen att sända ut sådana, som förut äro kunniga i jordbruk, för att dessa under sådana resor skola inhemta erfarenheter, som möjligen skola sätta dem i stånd att ytterligare förkofra sina jordbruk.

Jag vill, i likhet med en föregående talare, nämna, att det blifvit upplyst, att denna fråga blifvit uppmärksammas af hushållningssällskapen inom skilda län. Nu tänkte sig afdelningen och efter denna reservanterna, att, om det gäfves enhet och ledning åt de af hushållnings-

Ang. anslag för
studerande af
jordbruk på
smålotter i
Danmark.
(Forts.)

sällskapen gjorda bemödandena, detta skulle lända saken till fromma. Om landtbruksstyrelsen, eller hvarför icke den nye jordbruksministern, finge att årligen planlägga och ordna dessa resor, skulle icke då de ansträngningar, som hushållningssällskapen faktiskt göra, få ett bättre resultat, än om hushållningssällskapen lemnas åt sig sjelfva? Det är nog meningen, att hushållningssällskapen fortfarande skola utvälja de personer, som skola utsändas, och att de fortfarande skola bekosta sjelfva resorna, om äfven detta blir af nöden; staten skall endast erbjuda dem en *sakkunnig ledning*, om de vilja hafva en sådan. När detta nu kan ske för ett så ringa anslag som det, hvarom här är fråga, då förefaller det mig, som om kammaren icke borde säga nej.

Det är väl sant, att när det gäller jordbruket, är det nästan omöjligt att genomdrifva något anslag, och att det är ännu omöjligare, när det gäller anslag för de små jordbrukarne, men någon grundlagsparagraf är det dock icke, som förbjuder det, och jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kronlund: Äfven jag fäste mig vid det anmärkningsvärda yttrandet af herr Oskar Larsson i Mörtlösa, att det är svart att genomdrifva något anslag för jordbruket här i kammaren och ännu värre, om det skulle blifva till nytta för de mindre jordbrukarne. Detta är så mycket anmärkningsvärdare, som ju kärntruppen af kammarens ledamöter just äro medlemmar af odalmannaklassen och således representera den mindre jordbrukareklassen.

Hvar och en, som med glädje ser statsmagternas sträfvan och intresse att omhändertaga och förbättra de smås och hittills mera förbiseddes ställning i samhället, måste med ledsnad lägga märke till, att särskildt en klass af dessa, nemligen de mindre jordbrukarne och jordbruksarbetareklassen, hittills blifvit allt för mycket undanskjuten i detta reformarbete. Jag vill såsom ett nära till hands liggande exempel härpå endast erinra derom, att jordbruksarbetarne uteslutits från det nu föreliggande olycksfallsförsäkringsförslaget liksom, enligt hvad jag tror mig minnas, äfven från det förut framlagda ålderdomsförsäkringsförslaget. Och dock anser jag ställningen för denna klass vara mycket mera betryckt än för någon annan, i det att genom Sveriges gradvisa utveckling till ett industriland alltjemt tusentals armar ryckas från jordbruket, som ju icke kan betala samma arbetslöner som industriella anläggningar, och härigenom blir jordbruket för sina idkare mindre lönande och hårdare än någon annan näring. Det enda sättet att råda bot härför anser jag ligga i ett intensivare jordbruk och förbättrade arbetsmetoder, och förebilderna härtill kunna vi just finna i vårt lilla grannland Danmark. Detta land erbjuder, såsom reservanterna också påpekat, goda förebilder och många lärdomar särskildt för de mindre jordbrukarne.

Att nu, såsom utskottet vill, undanskjuta saken genom att söka vältra öfver anslaget på hushållningssällskapen, synes blott vara att fördröja frågan och synes mig för öfrigt endast vara ett utslag af den benägenhet att undanskjuta frågor, som möter oss på så många andra områden och som gör så mycket reformarbete och utvecklingsarbete i vårt land hopplöst. Saken är ju ett experiment, låt så vara, men inom

vårt statsmaskineri förekomma nog experiment och försöksarbete på många flera håll och i fall, der det gäller bra mycket större belopp än de 1,500 kronor, om hvilka här är fråga. Jag hoppas väl för min del, att detta belopp i framtiden skall följas af andra större anslag för våra mindre jordbrukare och jordbruksarbetare i samma riktning, men jag vill emellertid för närvarande åtnöja mig med att yrka bifall till reservationen.

Ang. anslag för studerande af jordbruk på smålotter i Danmark.
(Forts.)

Friherre Barnekow: Herr talman! Mina herrar! I likhet med den ärade talaren på östgötabänken får jag uttrycka min förvåning öfver att ett anslag, som skulle vara till nytta för jordbruket, här bekämpas af en del jordbrukare, under det att personer, som icke äro jordbrukare, uppträda för detsamma. Skulle det då kunna vara något menligt för jordbruket att mottaga detta anslag? Det kan jag för min del icke finna, och jag har dock en direkt erfarenhet om saken. Jag har nemligen sedan lång tid tillbaka tillhört Kristianstads läns hushållningssällskap, och detta har under de sista åren lemnat anslag till just sådana resor, som här föreslas, och dessa resor hafva visat sig medföra de bästa resultat. Jag har talat med personer, som återkommit från dylika resor, och de hafva varit besjälade af ett ofantligt stort intresse för jordbruket. De hafva omtalat, att de sett saker, som varit förvånansvärda, och de hafva hoppats och trott, att man äfven hos oss skulle komma till samma resultat, om vi blott sökte att efterfölja danskarna. Är det nu icke lämpligt, att sådana åsichter vinna spridning inom jordbrukareklassen? Jag för min del anser åtminstone, att det bästa förhållande, som inom ett land kan uppnås, är det, att det består af många sådana små jordbrukare. Här är nu endast fråga om ett försök, och den summa, saken gäller, uppgår allenast till 1,500 kr., men när man på alla andra områden utgifver så stora summor för försök, kan jag icke förstå, hvarför vi jordbrukare icke skulle vilja taga emot detta anslag, då icke jordbrukare vilja lemna det. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Jönsson i Färeköp instämde häruti.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman! Jag har i likhet med en föregående talare begärt ordet för att tillkännagifva, att jag för min del icke af jordbrukarehänsyn finner anledning motsätta mig det förslag, som föreligger i reservationen. Jag tror visserligen, att förhållandena i vårt land äro mer eller mindre olika förhållandena i Danmark, och kan icke heller skriva under de slutsatser, till hvilka motionären kommer med afseende på orsakerna till att import- och exportsiffrorna för jordbruksprodukter ställa sig så olika i vårt land mot i Danmark. Han kommer nemligen i fråga härom till den slutledning, att jordbrukarne här icke skulle förstå sin sak. Ja, jag vill hvarken skriva något godt eller daligt betyg för våra jordbrukare, men icke tror jag det går an att utan vidare omplantera de danska förhållandena på våra inhemska. Man måste dock besinna, att afsättningsförhållandena, klimatet och jordmånen äro så väsentligt olika våra, att olika former måste skapas för vårt jordbruk.

Trots allt detta tror jag dock, att det skulle vara till stor nytta, om man då och då kunde skicka i väg en liten trupp af våra jord-

Ang. anslag för studerande af jordbruk på smålotter i Danmark.
(Forts.)

och hvarför icke äfven jordbruksarbetare för att taga kännedom om hvad som i jordbruksafseende kan vara att lära i Danmark. Det är särskildt min tanke, att det tillfalle, som sålunda skulle för vara jordbrukare beredas att få se de små, väl skötta jordbruken i Danmark, skulle väcka håg och intresse för jordbruk. Det är nemligen icke nog med att man kan få anordningar till stånd för att underlätta bildandet af egna hem; man måste också hos vårt folk söka väcka *intresse* att begagna sig af de förmåner, staten för sådant ändamål eventuellt kan komma att erbjuda. Det är ur denna synpunkt, som jag tror det ifrågasatta anslaget kan blifva till nytta, hvartill också kommer, att man alltid, då man kommer ut och får se, huru det är ställt på annat håll, får nya impulser och väckelser och kan göra iakttagelser, och man får då taga det, som är godt, och lemna det, som icke passar. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Persson i Rinkaby: Herr talman! Mina herrar! I likhet med de öfrige talare, som yttrat sig för detta förslag, kan det icke falla mig in att ställa mig motvillig mot att emottaga detta anslag, som nu erbjudes oss af äfven icke landtbrukare. Men jag ber också att få framhålla, att man icke bör öfverskatta betydelsen af hvad som kan åstadkommas med detta obetydliga belopp af 1,500 kr. i vårt vidsträckt land. Denna summa skall helt visst blifva använd, utan att stora verkningar deraf skola förspörjas.

Det synes mig emellertid, som om de, som här talat emot anslaget, betraktat jordbruket mera ur teoretisk än ur praktisk synpunkt. Herr Sjö omtalade, att för de danskar, som inflyttat i Sunnerbo härad, försöket icke slagit bra ut. Nej, det tror jag nog, och lika säkert är det också, att om en skåning skulle vilja införa sin hemtrakts skötsel af jordbruk i Småland, skulle han grundligt misslyckas, och de penningar, som offrades på ett sådant försök, skulle vara bortkastade. Det måste nog alltid bli de lokala förhållandena, som få diktera, hur ett jordbruk skall skötas. De förutsättningar, under hvilka de danska husmansbruket bedrifvas, förefinnas nog ej hos oss. De största inkomsterna för dessa husmansbruk hafva hemtats från produktionen af fläsk, men för närvarande är priset på det foderämne, som hufvudsakligen användes för denna produktion, nemligen majs, 4 kr. per 100 kilogram högre här än i Danmark. Tro herrarne väl då, att vi under sådana förhållanden skulle kunna konkurrera med Danmark i fråga om fläskproduktionen och afsätta fläsk i lika stor skala som Danmark? Nej, detta är omöjligt, utan det är nödvändigt, att man i hvarje fall ser saken praktiskt. Vidare har man talat om en annan gren af landtbruket, nemligen ladugårdsskötseln, men äfven i fråga härom äro de naturliga förutsättningarna i Danmark helt andra och vida bättre än hos oss.

Det är således äfven något annat, som jag tror böra ifrågasättas, för att jordbrukarnes ställning skall förbättras. Jag tror ej, att den kommer att mycket förbättras genom ett anslag å 1,500 kronor. Men då nu så många af herrarne talat för jordbrukarne och i synnerhet de små jordbrukarne, så kan man, synes det mig, ej ställa sig afvog deremot, utan jag skall för min del tacksamt förena mig med de talare,

som ur hufvudsakligen teoretiska synpunkter ifrat för de smärre jordbrukarne.

Ang. anslag för studerande af jordbruk på smålotter i Danmark.

Häruti instämde herr *Svensson* i Olseröd.

(Forts.)

Herr *Eriesson* i Ofvanmyra: Herr talman! Då jag är en landtman och dessutom deltagit i det beslut, hvartill utskottet kommit i denna fråga, samt således hemfaller under det klander, som kommit utskottet och dess försvarare bland landtmännen till del, skall jag bedja att få säga några ord i frågan.

Först vill jag då tillkännagifva, att jag är en så varm vän af våra jordbrukare och särskildt de små jordbrukarne som trots någon i denna kammare. Men jag har ansett, att den väg, hvarpå reservanterna i denna sak slagit in, icke leder till det afsedda målet, och därför har jag varit med om afslag å såväl reservanternas förslag som motionärens framställning.

Jag undrar, om det icke vore bättre, att man i stället anslöge någon viss summa för att utgifva skrifter eller broschyrer, i hvilka man på ett enkelt sätt gifve anvisningar på huru man efter våra förhållanden bäst skulle sköta ett mindre jordbruk. Jag tror, att ett sådant förfarande skulle hafva mycket mera praktiska följder med sig. Att några personer skulle få resa ut och se på huru jordbruket bedrifves i Danmark, det tror jag i de allra flesta fall endast skulle alstra missmod. Jag har någon erfarenhet af sådant från min hemort. Vi hafva der jordbruksarbetare, som rest litet hvarstades i vårt eget land. De hafva haft tillfälle att se jordbruket litet här och litet der. Och när de komma hem, får man höra ungefär så här: »hvad är det värdt att sitta här hemma och sträfva på den karga torfvan? I den och den orten arbeta de under gynsammare förhållanden. Jordbruket här hemma må den taga, som vill, men vi stanna ej kvar.» Skulle staten nu hjälpa till, så att våra små jordbrukare skulle få resa och se ett ännu lyckligare lottadt land och finna huru det är stältdt der, så tror jag, att missmodet skulle blifva ännu större.

En annan jemförelse har jag också gjort, som bidragit till det slut, hvartill jag kommit, och medverkat till att jag stält mig på deras sida, som yrkat afslag. För oss i Norrland och Dalarne ser det besynnerligt ut, att Riksdagen nu ifrar för de små jordbrukarne på detta sätt och vill bestå dem sådana resor för att lära sig jordbruk, under det att, då vi, deras representanter, här vid flera tillfällen tiggat och bedt, att statsmagterna skulle träda emellan för att rädda dem, som hafva egna hem, från undergång och från att nödgas lemna den egna torfvan, vi blott fått ett blekladgt nej till svar. Jag kan dock ej framkasta någon beskyllning härutinnan mot Andra Kammaren, me Riksdagen i sin helhet och regeringen hafva icke i denna sak visat ett sådant tillmötesgående, som jag anser, att man kunnat begära.

Jag representerar en valkrets, som ända till den sista tiden varit befriad från den sköfling, som jag äsyftar. Men nu har denna mara sträckt sig äfven till den valkretsen, och det har gått så långt, att en af de socknar, som jag representerar, nu snart helt och hållet kommit

Ang. anslag för studerande af jordbruk på smålotter i Danmark. under bolagens välde, i det att det i åtskilliga byar finnes endast en eller två sjelfegande bönder på ett femtiotal jordbrukare.

Jag vill då säga, att det ter sig besynnerligt, att Riksdagen ifrar för ett anslag sådant som detta, under det att man låter den sjelfegande jordbrukareklassen försvinna, utan att man undersöker och på allvar försöker aflägsna orsakerna dertill. Det vore enligt min åsigt större skäl att bevilja anslag för våra lagstiftare att resa ut och undersöka anledningarna till den alltjemt fortgående minskningen af den sjelfegande jordbrukareklassen. Och om man gjorde sådana undersökningar, skulle man ej komma till det resultatet, att de små jordbrukarne ej förstå sig på att sköta sitt jordbruk, utan att orsakerna ligga i helt andra förhållanden.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den vid denna punkt afgifna reservation.

Punkterna 31—38.

Biföllos.

Punkten 39.

Lades till handlingarna.

Punkterna 40—43.

Biföllos.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Ang. understöd åt invånare i Skaraborgs län, som genom mjeltbrandsfarsot blifvit lidande.

Punkten 45.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 62, hade herr *D. Holmgren* i Varnhem, med hvilken herrar *L. J. Jansson* i Djursätra och *A. Johansson* i Mossebo instämt, föreslagit, att Riksdagen måtte anslå ett belopp af 50,000 kronor till understöd åt de genom mjeltbrandsfarsoten sommaren 1899 lidande inom Skaraborgs län att fördelas på det sätt och i den ordning, som iakttagits i fråga om det af Kongl. Maj:t förut för samma ändamål meddelade understöd.

I fråga härom hemställde utskottet, att Riksdagen må, i anledning af herr Holmgrens förevarande motion, på extra stat för år 1901 till Kongl. Maj:ts förfogande anvisa ett belopp af 20,000 kronor att användas till understöd på sätt och i den ordning förut iakttagits med det från den s. k. undsättningsfonden lemnade anslag åt de genom mjeltbrandsfarsoten sommaren 1899 lidande inom Skaraborgs län,

med rätt för Kongl. Maj:t att under innevarande år af tillgängliga medel förskjuta nämnda belopp.

Sedan utskottets hemställan blifvit föredragen, anförde:

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Den nu föredragna punkten afser, såsom kammaren hörde, en utdelning af statsmedel till vissa jordbrukare i Skaraborgs län, som lidit skada direkt eller indirekt af den mjeltbrandsepidemi, som der rasade under sistlidna sommar. Den hemställan, som under punkten gjorts, har enstämmigt förordats af statsutskottet. Under sådana förhållanden förstår jag väl, att det ej finnes mycken utsigt att här göra gällande en annan uppfattning än statsutskottets, men jag kan likväl ej underlåta att säga några ord, emedan jag anser, att hvad motionären föreslagit och utskottet tillstyrkt verkligen är ganska betänkligt.

Då jag säger detta, vill jag från början betona, att jag ingalunda framställer någon anmärkning mot den ärade motionären, hvars varmhjertade framställning jag fullkomligt väl fattar. Han har lefvat der nere och i sin hembygd sett, hvilken skada som under mjeltbrandsepidemien åstadkommits, och han vill hjälpa invånarne i denna trakt så godt han kan. Det är därför endast af principiella skäl, som jag motsätter mig förslaget.

Såsom kammaren vet, finnes för närvarande ingen laglig rätt för den, som lidit skada genom mjeltbrand, att därför få ersättning af allmänna medel. Flera gånger har man försökt att få ändring härutinnan, men Riksdagen har alltid ställt sig bestämdt afvisande. Nu är det alldeles gifvet, att denna regel, som sålunda af Riksdagen fastslagits, icke kan gälla undantagslöst. Vid större, mera omfattande olyckor måste det allmänna träda emellan. Det har det gjort förut, och det har det gjort nu.

Såsom af handlingarna framgår, insamlades genom landshöfdingen i Skaraborgs län omkring 30,000 kronor, och sedermera erhöles på Konungens befallningshafvandes framställning ett understöd af allmänna medel med 20,000 kronor, således summa 50,000 kronor. Enligt hvad Konungens befallningshafvande visade, hade kreatur omkommit till värde af omkring 100,000 kronor. Af kreatursegarne vore emellertid 132 i så goda ekonomiska vilkor, att de ej behöfde understöd. De öfriga vore mindre bemedlade, och dessa mindre bemedlade finge ersatt ungefär hälften af hvad de förlorat, skulle, som han säger, den värsta nöden vara afhjelpat. Nu kommer motionären och påyrkar, att Riksdagen skall bevilja ytterligare 50,000 kronor, det vill säga ungefär fulla beloppet af den direkta skada, som förorsakats. Utskottet har prutat ned summan till 20,000 kronor. Och både motionären och utskottet föreslå, att denna summa skall utdelas efter samma grunder som de redan beviljade medlen.

Här kommer nu min första anmärkning. Om man lemnar statsmedel ifrå sig, så skall man ock meddela sådana föreskrifter, att tvister ej kunna uppkomma, huruvida medlen blifvit rätt fördelade eller icke. Men såsom saken nu står, skulle det blifva svårt för Konungens befallningshafvande att bestämma, huru medlen skola utdelas, och detta

*Ang. understöd
åt invånare i
Skaraborgs
län, som genom
mjeltbrands-
farsot blifvit
lidande.*
(Forts.)

Ang. understöds- så mycket mera, som utskottet accepterat motionärens förslag, att an-
 åt invånare i slaget skall användas till lindrande af icke blott de direkta, utan
 Skaraborgs äfven de indirekta förlusterna. Och dessa indirekta förluster, hvilka
 län, som genom hafva de drabbat? Icke endast dem, hvilkas kreatur dött i mjeltbrand,
 mjeltbrands- utan — såsom Kongl. Maj:ts befallningshafvande framhåller — hela
 farsot blifvit utan — såsom Kongl. Maj:ts befallningshafvande framhåller — hela
 lidande. Skaraborgs läns befolkning, detta på grund af förbudet mot utförsel
 (Forts.) af kreatur. Det är således uppenbart, att, om utskottets förslag bifalles,
 Konungens befallningshafvande ställes inför den frågan, huruvida dessa
 20,000 kronor verkligen skola utdelas bland de mindre bemedlade jord-
 brukarne i Skaraborgs län.

Hela detta sätt att gå till väga synes mig högst betänkligt. Konungens befallningshafvande, den myndighet, som närmast har hand om frågan, har utredt densamma, angifvit hvad som kräfvades för nödens afhjelpande och af Kongl. Maj:t fått detta beviljad. Men nu skulle Riksdagen komma efteråt och säga, såsom utskottet föreslår, att, då nöden är så stor, det synes vara skäl, att äfven Riksdagen träder emellan. Jag säger tvärtom: då verkligen nöden blifvit lindrad, då myndigheterna förklarar, att så är fallet, bör Riksdagen icke träda emellan. Det är orätt att säga, att, då enskilde gifvit 30,000 och Kongl. Maj:t beviljat 20,000 kronor, äfven Riksdagen bör gifva sin slant. Nej, det är icke Riksdagens medel, utan allmänna medel det gäller.

Min hufvudanmärkning är denna: det vore en till sina konsekvenser högst betänklig sak, om vi här i rak strid mot de principer, som förut i denna kammare tillämpats, började göra gällande, att, då skada skett genom mjeltbrand, ersättning skulle gifvas ej blott för de direkta förlusterna, de döda kreaturen, utan äfven för de indirekta förlusterna. Helt visst skulle kammaren mer än en gång få ångra det, om den bifölle detta förslag.

Som sagdt, hvad jag yttrat innebär ingalunda något klander mot den ärade motionären, för hvars motiv jag kan känna fullständig högaaktning. Jag vet dessutom, att, då statsutskottet varit enigt, min röst ej kommer att gälla mycket. Men då jag ej kunnat undertrycka de betänkligheter jag hyvt i frågan, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å såväl statsutskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Herr Holmgren i Varnhem: Det är för mig ett lika stort nöje som en kär pligt att hembära till statsutskottets ärade ledamöter ett varmt och hjertligt tack, därför att det behjertat innebörden i och syftet med motionen; och jag kan med så mycket större glädje fram-bära denna tacksägelse, som statsutskottet varit *enigt* i att tillstyrka min motion. Visserligen har statsutskottet något prutat med mig, men jag förmodar, att statsutskottet tagit hänsyn till att jag är vestgöte, ehuru jag icke är i lika hög grad vestgöte som de, som sitta här till venster om mig. Alltnog, jag är nöjd och belåten med det af statsutskottet föreslagna anslaget för det ifrågavarande ändamålet. Det gör mig emellertid ledsen att höra herr grefve Hamilton upp-träda mot statsutskottets tillstyrkande af min motion. Det gör mig så mycket mera ledsen, som jag ej väntat, att han såsom vestgöte

och såsom *genuin* vestgöte skulle vilja pruta längre än till 20,000 kronor. Men han vill pruta af alltsamman.

De skäl, herr grefven anförde, voro, som han tillät sig säga, principiella. Ja, mina herrar, man säger alltid, att man har principiella skäl för att afslå det och det. Att praktiskt bemöta detta argument går mycket lätt: dessa olyckliga menniskor, som mistat sitt enda kreatur, kunna ej köpa sig några djur tillbaka eller skaffa sig och sina barn mjölk för principer, utan de behöfva pengar, och det är därför jag vågat hemställa om detta anslag.

Herr grefve Hamilton påstod, att, därför att Kongl. Maj:t i nåder af statsmedel, af medel, som Riksdagen förut beviljat, lemnat ett understöd af 20,000 kronor, Riksdagen af principiella skäl icke skulle kunna ytterligare behjerta det föreliggande behofvet och bevilja 20,000 kronor till. Jag förstår ej det resonnementet. Då Kongl. Maj:t lemnat 20,000 kronor, har han ju tagit af statsmedel. Hvarför skulle ej Riksdagen, folkets representanter, kunna någon gång med förbigående af Kongl. Maj:t — naturligtvis med all möjlig reverens! — också direkt behjerta sina medmenniskors nöd? En högt ärad och vördad talare på stockholmsbänken sade nyss, att landets representanter hafva ej blott att taga hänsyn till hvad som för hvarje tillfälle är *rätt*, utan äfven till det som är *billigt*. Jag hemställer till herr grefve Hamilton, om icke, då nöden och eländet varit så stora — jag vet det, ty jag har sjelf stått i brännpunkten deraf — det vore öfverensstämmande med billighet, att Riksdagen sade: »Äfven vi vilja med hänsyn till denna förfärande brand, som vi kalla mjeltbrand och som gått öfver en del af Skaraborgs län, draga vårt strå till stacken». Jag kan icke se, att det för den, som lärt sig, såsom herr grefven, att bada i tänkandets rena eter, skulle kunna finnas en enda princip, som stode i strid dermed, att Andra Kammaren visade den billigheten att bevilja de ifrågarvarande 20,000 kronorna.

Mina herrar! Jag tror, att hvarje menniskas, enkannerligen en folkrepresentants, förnämsta uppgift är att göra det goda. Men att göra det goda är att gifva menniskor mer, än man tager ifrån dem. Nu tager staten skatt af dessa olyckliga menniskor, af hvilka — i parentes sagdt — åtskilliga mistat alla kreatur de haft, ibland 4 å 5 stycken. Skulle det då af principiella skäl vara ovärdigt den Andra, den folkvalda Kammaren, att behjerta denna nöd och bevilja dessa 20,000 kronor? Jag kan ej finna det. Med afseende på sådana principer vill jag säga: *principiis obsta*.

Hvad nu beträffar herr grefve Hamiltons påstående, att de nödlidande skulle i det närmaste hafva fått ersatta de direkta förluster de lidit, så är detta icke korrekt. Saken är nemligen den, att, när på grund af landshöfding Sjöcronas mycket beaktade initiativ och intresse för folket i Skaraborgs län understödsmedel till ett belopp af 30,000 kronor inflöto och dessa sedan i öfverensstämmelse med af kommunalnämnder och pastorer uppgjorda förslag utdelades till de nödlidande, det dervid bestämdes, att understöd till högst 50 procent af djurens värde skulle få utdelas. Men då inträffade det, att fattiga personer, som mist sin enda ko, hvars värde var upptaget till 100 kronor, icke

Ang. understöd åt invånare i Skaraborgs län, som genom mjeltbrandsfarsot blifvit lidande. (Forts.)

kunde — på grund af det stora antalet nödstälde -- erhålla mer än 25 kronor. Sedermera bestämdes såsom norm vid utdelningen af de 20,000 kronor, som af Kongl. Maj:t beviljats ur understödsfonden, att icke någon, ej ens den mest nödstälde, skulle få mer än hälften af det oersatta beloppet. Det är således fullkomligt orätt att påstå, att de direkta förlusterna blifvit i det närmaste ersatta. Vi se af de handlingar, som i statsutskottets förevarande utlåtande omnämnas, att värdet af de i mjeltbrand döda djuren utgör mer än 100,000 kronor. Det är nog icke svårt att inse, att de ungefär 50,000 kronor, som varit tillgängliga för att hjälpa dessa genom mjeltbranden lidande människor, icke utgöra ens halfva värdet af den förlust, som de lidit. De blifva icke ens tillgodosedda med dessa 20,000 kronor.

I alla andra civiliserade länders representantförsamlingar har man vågat sig på att gå raka vägar och gifva anslag till de genom brand eller andra lidanden hemsökta medborgarne. Jag vet nog, att det här i landet varit praxis — och kanhända är det en mycket beaktansvärd praxis — att Kongl. Maj:t skall allting bestyra, såsom det heter i den gamla visan: »Klockarfar skall allting bestyra». Men jag kan icke se något hinder, hvarför icke äfven folkets representanter för en gång skulle få bestyra någonting och säga: Vi vilja här träda hjelpande emellan, ty »dessa lidande äro kött af vårt kött och ben af våra ben».

Man har talat om de små i dag. Nå väl, hvarför skulle vi icke nu, när vi stå vid slutet af detta betänkande, också kunna gifva ett offer åt dessa små?

På grund af hvad jag nu i korthet haft äran anföra, får jag yrka bifall till statsutskottets förslag i denna punkt.

Herr von Friesen: Jag begärde ordet med anledning af grefve Hamiltons yttrande. Han påstod nemligen, att statsutskottet skulle hafva föreslagit, att äfven sådana, som endast lidit indirekta förluster, skulle få del af anslaget. Detta har åtminstone icke varit utskottets mening. Konungens befallningshafvande säger uttryckligen, att vid uppskattandet af förlusterna, som de jordegare, för hvilka djur dött, ha lidit, icke tagits i betraktande dessa jordegares indirekta förluster. Nu är det emellertid tydligt, att de jordegare, för hvilka ett eller annat djur har dött, äfven lidit mycket stora indirekta förluster genom mjeltbranden, och detta är ett af de skäl, som bestämt utskottet att nu förorda ett litet bidrag utöfver det, Kongl. Maj:t gifvit.

Vidare vill jag påpeka, att Konungens befallningshafvande visserligen sagt, att det *värsta* betrycket skulle vara *någorlunda* afhjelpat genom anslaget af 20,000 kronor, men också endast det *värsta*.

Nu får jag säga, att när vi se, att enskilda personer behjertat denna olycka så mycket, som de gjort, så kunde det väl icke vara ur vägen, att äfven Riksdagen gjorde detta, och det förefaller mig särskildt, som om denna kammare gjorde rätt, om den ville bifalla utskottets förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Wavrinsky*.

Herr Ericson i Sköfde: Liksom nyss herr Holmgren, får jag här *Ang. understöd* med uttala mitt beklagande öfver, att grefve Hamilton skulle ha så *ät invånare i* många invändningar att göra mot det förslag, som här framstälts af *Skaraborgs* statsutskottet. De skäl, han anförde, voro egentligen principiella skäl, *län, som genom* och de må ju ega sitt stora berättigande. Men jag undrar, om icke i *mjellbrands-* detta liksom i så många andra fall här i verlden principen bör få vika *farsot blifvit* för realiteten. Att så också synes vara den allmänna uppfattningen i *lidande.* nu förevarande fall, framgår deraf, att statsutskottets samtliga ledamöter enhälligt tillstyrkt herr Holmgrens motion, ehuru i något begränsad form. *(Forts.)*

Grefve Hamilton har framhållit, att, derest anslag beviljades, det skulle förorsakas svårigheter och tvister, när Konungens befallningshafvande skulle företaga en fördelning af anslaget. Jag ber då att få upplysa om, att några sådana svårigheter hafva icke förefunnits för Konungens befallningshafvande vid utdelning af de understödsmedel, hvilka redan blifvit beviljade, och det finnes icke heller den ringaste anledning antaga, att svårigheter i detta hänseende skulle komma att yppa sig, när Konungens befallningshafvande företager en ny utdelning.

Redan förut har af herr Holmgren framhållits ett af grefve Hamilton begånget misstag, nemligen då denue senare nämnde något om, att äfven indirekta förluster skulle komma att ersättas. Naturligtvis kan man ej ersätta andra förluster än dem, som kunna till siffran fixeras, och att till siffran fastställa de indirekta förlusterna, skulle möta alltför betydande svårigheter; de direkta förlusterna deremot äro vederbörligen uppskattade, och såsom vi sett af motionen, uppgå dessa till ganska afsevärda belopp.

Men det är icke de direkta förlusterna, som varit de mest betydande, utan för visso de indirekta. Den, som under den pågående farsoten befunnit sig i trakten för densamma, har ej kunnat undgå att få påtagliga bevis på, huru högst betydande dessa indirekta förluster varit för den stora allmänheten. All handel och vandel i dessa bygder har, så att säga, afstannat. Dels har Konungens befallningshafvande rent af aflyst torgdagar, dels vågade den stora mängden af befolkningen icke gifva sig in till torgplatserna af farhåga för smitta. Vidare vill jag påminna om, att all export af kreatur fran Skaraborgs län var förbjuden i så måtto, att jernvägarna voro förbjudna att till befördran emottaga kreatur.

Hur långt dessa hinder i handel och vandel sträckte sig, vill jag gifva exempel på genom att anföra hvad som hände mig sjelf i den vägen. Jag bor nemligen i Sköfde, och hvarje morgon brukar jag vara ute och rida. Nå väl, jag fick rida ut ur Sköfde utan några anmärkingar, men att komma tillbaka in i staden gick ej lika obehindradt. Rundt omkring staden stodo nemligen små posteringar och höllo vakt för förebygga smittännens införande i staden, och för att inkomma till staden, måste hästens hofvar och ben rengöras och bestrykas med desinfektionsämne. Detta nu anförda exempel står ju nästan på gränsen till det löjligen, då det ju endast gälde en liten riddur på ungefär en timmes tid, men det kan ju i alla fall tjena till

Ang. understöd bevis på, huru samfärdseln mellan de olika bygderna var hämmad un-
 åt invånare der denna epidemi.

Skaraborgs län, som genom mjölkbrands-
 farsot blifvit lidande.
 (Forts.)

Vidare må ett exempel gifvas, hvaraf framgår, huru strängt för-
 budet mot kreatursexport upprätthölls. Jag skulle nemligen ut på in-
 spektioner och borde då medföra ridhästar. Men förbudet måste natur-
 ligtvis upprätthållas, och jag fick ej taga hästarne med mig, utan
 nödgades gå in till Kongl. Maj:t med framställning att få i och för
 inspektionerna medföra hästar.

Allt detta anföres såsom exempel, af hvilka — ehuru de visserli-
 gen ej ega någon reel betydelse — dock torde framgå alldeles påtag-
 ligt, huru stora olägenheter, både direkta och indirekta, måste hafva
 uti handel och vandel träffat den stora allmänheten, hvilken är i be-
 hof af kommunikationer för att kunna exportera sina kreatur, o. s. v.
 Men, som sagdt, de indirekta förlusterna kunna naturligtvis icke med
 någon säkerhet ens tillnärmelsevis uppskattas och således icke heller
 ersättas. Då så är, mina herrar, så synes det mig vara så mycket
 mera bjudande, att man åtminstone ersätter de direkta förlusterna,
 hvilka man sökt och äfven i viss mån lyckats fixera till siffran, och
 att man således i möjligaste mån ersätter dem till deras fulla belopp.
 Enligt gjorda beräkningar skulle dessa direkta förluster hafva blifvit
 — om jag icke misstager mig — ersatta till ungefär deras uppskattade
 värde, i fall herr Holmgrens motion bifalles. Antages återigen ut-
 skottets hemställan, blir ju beloppet icke oväsentligt mindre; men i
 likhet med herr Holmgren, hvilken ju likaledes är ifrån dessa bygder,
 skall äfven jag å dervarande befolknings vägnar frambara uttryck af
 tacksamhet, om Riksdagen beviljar hvad statsutskottet här föreslagit.
 Jag får således yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nordström i Höglunda: Jag är uppkallad af grefve Hamil-
 tons anförande, hvori han talade om, att här vore meningen att er-
 sätta äfven indirekta förluster. Derom är alls icke fråga, ty skulle
 de indirekta förlusterna uppskattas, så ville det till åtminstone 5 gån-
 ger så stor summa som den, herr Holmgren har motionerat om.

Vid landstingets sammanträde i Mariestad redogjorde landshöfding
 Sjöcrona för, huru gåfvomedlen blifvit använda. Som herrarne väl alla
 veta, insamlades på mycket kort tid omkring 30,000 kr. Sedan ut-
 sände landshöfdingen förfrågningar till kommunala myndigheter och
 till presterskapet, såsom herr Holmgren redan har upplyst, och dessa
 uppgäfvot det ungefärliga värdet af de förluster, som de af olyckan
 drabbade hade gjort. Det bestämdes sedan olika procent; de, som voro
 mest nödlidande, skulle få så och så många procent, de, som voro der-
 näst, ett något mindre procenttal, och de, som voro allra minst nödlid-
 dande, ett ännu mindre. Jag har nu glömt siffrorna, men hvad jag
 minnes är, att de, som icke voro i några trängande omständigheter,
 skulle icke få något alls. Följaktligen kan det då ännu mindre ha
 blifvit fråga om ersättning för indirekta förluster, utan endast och
 allenast om de direkta, och att denna ersättning icke kommer att till-
 delas andra än sådana, som äro i verkligt behof deraf, derom är jag
 fullkomligt säker.

Jag ber för min ringa del att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr tal-
mannen framställt proposition å de derunder gjorda yrkandena, blef
utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 46.

Bifölls.

§ 5.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag:

dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 4, till Konungen, angående val
af justitieombudsman och suppleant för honom;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

n:o 5, för häradshöfdingen m. m. O. Berger att vara Riksdagens
justitieombudsman; och

n:o 6, för konstituerade revisionssekreteraren, assessorn C. E.
Leijonmarck att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>O. Berg</i> i Göteborg under 8 dagar fr. o. m. den 27 dennes,					
» <i>K. J. E. Hultkrantz</i> »	5	»	»	27	»
» <i>A. Göransson</i> »	5	»	»	26	»
» <i>J. A. Kinnman</i> »	4	»	»	27	»
» <i>G. Jansson i Krakerud</i> »	2	»	»	26	»
och friherre <i>F. C. K. Barnekow</i> »	6	»	»	28	»

§ 8.

Till bordläggning anmälades följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillnings-
utskottets betänkande n:o 3 i anledning af väckt motion om ändring
af portosatsen för visst slag af inrikes bref;

n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande
bevillningsutskottets betänkande n:o 4 i anledning af väckt motion
om ändring af § 47 bränvinsförsäljningsförordningen; och

n:o 8, i anledning af väckt motion om restitution af erlagd tull
vid export af sammanmalet rågmjöl; samt

lagutskottets utlåtande n:o 13, i anledning af *dels* justitieombudsmannens framställning om åtgärder för större skyndsamhet beträffande för brott häktade personers inställande för domstol samt en i liknande syfte afgifven motion, *dels ock* väckt motion om sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvarunder tilltalad person suttit häktad, må kunna tillgodoräknas honom vid utmätande af straff.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,47 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 27 februari.

Kl. 1/23 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna dödsattest:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, arrendatorn Karl Edvard Holmgren i Hillebola afled å akademiska sjukhuset i Upsala den 20 februari 1900, betygar,

Östra Löfsta i Upsala län den 22 februari 1900,

Mauritz Lundell,
kyrkoherde.

Härefter yttrade herr talmannen: Jag tager mig friheten hemställa, att kammaren vid attestens läggande till handlingarna uttalar sin djupt kända saknad efter den bortgångne, värderade ledamoten.

Sedan denna herr talmannens framställning blifvit af kammaren bifallen, beslöt kammaren, likaledes uppå hemställan af herr talmannen, att jemlikt 28 § riksdagsordningen till Konungen ingå med ansökan om den inom kammaren uppkomna ledighet; och blef ett i sådant afseende på förhand uppsatt skrifvelseförslag, som nu upplästes, af kammaren godkänt.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg, som upplästes:

Att herr statsrådet D. G. Restadius på grund af sjukdom, mag-åkomma, under närmaste tiden är förhindrad att infinna sig i Riksdagen, betygar,

Stockholm den 26 februari 1900,

A. Nettelblad,
leg. läk.

§ 4.

Anmäldes och godkändes *dels* konstitutionsutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 11, till Konungen angående af Riksdagen beslutad ändring i 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen, *dels* ock lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 7, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 16 § strafflagen;

n:o 8, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 2 § i förordningen den 21 mars 1884 angående kungörande af tiden för allmänna tingssammanträden i vissa domsagor samt för avslutande af ting.

Efter anmälan vidare af lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse till Konungen, n:o 9, i anledning af justitieombudsmannens framställning om åtgärder för åstadkommande af en förbättrad lagskipning i vissa skuldfordringsmål, begärdes ordet af

Herr Lindhagen, som yttrade: Herr talman! Mina herrar! Den 17 innevarande februari föredrogs i båda kamrarna en hemställan från lagutskottet, att »Riksdagen, i anledning af justitieombudsmannens förevarande framställning, ville i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ändring af 12 kap. 3 § rättegångsbalken i syfte, att det s. k. kontumacialförfarandet må mera allmänt, än nu eger rum, vinna tillämpning i sådana skuldfordringsmål, i hvilka skriftligt fordringsbevis ej åberopas.» Denna hemställan antogs oförändrad af Andra Kammaren, men af Första Kammaren med uteslutande af ett utaf skälen. I följd häraf innehåller den skrivelse, som nu skall afgå från Riksdagen till Kongl. Maj:t, icke detta af Första Kammaren uteslutna skäl. Det motiv, som sålunda icke förekommer i skrifvelsen, utgör dock ett af hufvudskälen för framställningen, och när detta är borta, hänger hela skrifvelsen i luften. Skrifvelsens innehåll är därför något helt annat än det, hvarom lagutskottet hemställt och denna kammare fattat beslut. Jag skall därför med anledning af hvad som härutinnan förelupit i Första Kammaren taga mig friheten att såsom ett genmäle mot Första Kammarens åtgärd i detta fall nu yttra några ord, då jag icke kan få tillfälle att göra det i aunan ordning.

I 12:e kapitlet 3:e paragrafen rättegångsbalken, som handlar om det s. k. kontumacialförfarandet, stadgas, att när svaranden fått del af stämningen, men vid första rättegångstillfället uteblifver utan att framte laga förfall, eger rätten döma i saken »efter ty, som san-

ning deri utletas kan». Numera tolkas detta stadgande i allmänhet så, att domstolarne anse sig kunna döma tredskovis endast i sådana skuldfordringsmål, hvori skriftliga fordringsbevis åberopas, hvilket måhända äfven torde bäst öfverensstämma med lagens mening. Men efter lagens utfärdande utbildade sig en helt annan praxis, närmast föranledd af det ännu mycket större förefintliga behofvet af en skyndsammare lagskipning äfven i skuldfordringsmål, deri krafvet grundade sig på kreditköp eller beställning. Domstolarne började därför tillämpa detta lagrum äfven i sådana fall, då skriftliga fordringsbevis icke åberopades, utan endast räkningar företeddes. Detta förfaringssätt uppstogs sedermera af Konungens befallningshafvande såsom egnadt att tillgodose samfärdselns oafvisliga kraf. Genom den nya utsökningslagen bortogs emellertid denna rätt för Konungens befallningshafvande, och dermed har också denna praxis alltmer bortfallit vid domstolarne, så att det numera är endast få, som tillämpa samma praxis, hvilken fortfarande vid dessa domstolar liksom förut visar sig medföra stort gagn och inga olägenheter. Detta sakens tillstånd är dock menligt i två afseenden. För det första är det olämpligt, att underätterna förfara olika i detta fall, och för det andra uppstår, då lagen icke så tillämpas, en stor svårighet att möjliggöra en snabbare rättsskipning i handelsförhållandena. Det var äfven detta uppenbara missförhållande, hvilket länge fortgått, som föranledd justitieombudsmannen att inkomma med den framställning, han i sin senaste embetsberättelse afgifvit, och det var med anknytning till denna framställning, som lagutskottet hemställde, att Riksdagen skulle afhjelpa detta behof genom att åtminstone tills vidare gifva ryggstöd åt den praxis, som förr var allmän och ännu tillämpas vid vissa domstolar. Att genomföra detta vore, enligt utskottets mening, en ganska enkel åtgärd, som icke medförde några kostnader eller nya apparater samt hade ett förefintligt behof och en gammal praxis för sig.

Emellertid är det klart, att vid en omarbetning af rättegångsordningen ifrågavarande behof måste antagas blifva afhjelpat, och därför ansåg utskottet, att det vore af stor vigt att framhålla, att denna lilla reform kunde ske redan nu utan att på något sätt undanskjuta och borde ske utan att afvakta det stora lagstiftningsarbete, som kallas ny rättegångsordning. Det var just denna utskottets motivering, som Första Kammaren strök.

I Första Kammaren gjordes nemligen häremot två invändningar. Den ena afsåg, att denna angelägenhet icke borde ordnas enligt utskottets förslag, utan i öfverensstämmelse med det i Tyskland brukliga Mahnförfarandet. Ja, detta är möjligen mycket bra, om det låter sig göra i en handvändning. Justitieombudsmannen talar också om det, men han betvivlar, att tiden ännu är mogen för dess genomförande. Det är ju också något nytt, som vi förut icke haft, och vidare är det svårt att bestämma, om dess tillämpning må blifva af behofvet påkallad, efter det rättegångsväsendet ordnats på annat sätt, som möjligen äfven tillfredsställer ifrågavarande behof. Härvid må för öfrigt märkas, att den ändring i utsökningslagen, som afklipppte möjligheten att hos Konungens befallningshafvande anhängiggöra sådana kraf, som icke grunda sig på skriftligt fordringsbevis, motivera-

des af önskan att genom att försvåra uttagandet af sådana fordringar hämma konsumtionskrediten. Men det hade naturligtvis icke en sådan effekt. Man kan icke med en lagparagraf ändra den meningsliga naturen och vanans magt. Då emellertid det just var meningen att göra uttagandet af sådana fordringar så svårt som möjligt, kan man fråga, om opinionen *nu* är mogen att slå öfver på en helt annan bog, så att för uttagande af fordringar på grund af konsumtionskredit anordnas ett så lätt förfarande som möjligt. Detta gjorde, att ett dylikt förfaringssätt, hvartill vi skulle hemta förebilder från utlandet, icke af justitieombudsmannen och lagutskottet ansågs hafva utsigt och i hvarje händelse icke någon omedelbar utsigt till framgång, utan att detta sannolikt endast kunde blifva föremål för öfvervägande i samband med införande af en ny rättegångsordning.

Den talare åter, som föreslog det meranämnda skälets uteslutande, stötte sig på, att man ifrågasatte, att denna sak skulle kunna ordnas interimistiskt utan samband med en blifvande rättegångsreform. Han var således af absolut olika åsigt mot utskottet i afseende på skälet och hade därför bort vara det äfven i afseende på klämman. Nu är det emellertid så, att af alla reformer i den allmänna lagen ingen är så svår som en reform af rättegångsordningen, dels därför att den kostar så mycket pengar, och dels därför att den rubbar så mycket i de administrativa förhållandena samt i allmänhetens vanor och behof. Fördenskull måste äfven den störste sangviker taga i beräkning, att det torde dröja åtminstone tio år, innan en sådan reform blir genomförd, och under den tiden skulle enligt talarens mening icke på föreslaget sätt det trängande behovet få tillgodoses. Men, såsom jag nämnde, om man icke har den uppfattningen, att saken kan ordnas interimistiskt, borde man icke heller vara med om utskottets kläm, som just går ut på att begära ett sådant ordnande. Den skrifvelse, som nu afgår från Riksdagen till Kongl. Maj:t, i fall man vill lägga någon särskild betydelse i Första Kammarrens halfätgård — hvilket jag för min del icke anser, att man behöfver — den går följaktligen i sjelfva verket ut på en hemställan, att Kongl. Maj:t täcktes *underlåta* att vidtaga den åtgärd, hvarom Riksdagen gör en vördsam hemställan!

Min mening är således den, att om vi kunna inom ett par år eller så der få förslag till en tillfredsställande ny rättegångsordning och *om* en entusiastisk majoritet i Riksdagens båda kamrar slår sköldborg kring ett sådant regeringsförslag, då är det utmärkt bra. Eller *om* vi i stället kunna snart få det tyska Mahnförfarandet här infördt, så är det kanske också mycket förträffligt. Men kan man *icke* få någotdera inom den närmaste framtiden — och utskottet har tillåtit sig räkna med den möjligheten — *då* är det också af synnerlig vikt, att en sådan framställning som den, hvilken nu föreligger från justitieombudsmannen, vinner afseende.

Doktrinen må från sin synpunkt sedt hafva hvilka befogade invändningar som helst mot en sådan lag, den är, herr talman, i alla fall en bra lag. Detta har jag för min del velat få till kammarrens protokoll antecknad såsom ett genmäle mot hvad i Första Kammarren

förelupit kanske till obotlig skada för sjelfva ändamålet under en lång tid framåt.

Herr Zetterstrand: I likhet med den föregående talaren anser jag det synnerligen önskvärdt, att den ifrågasatta förändringen vid handläggning af skuldfordringsmål med det allra snaraste åstadkommes, och jag tror, att denna uppfattning delas af hela Andra Kammaren. Då nu detta kan ske genom en högst obetydlig lagförändring, tror jag icke det vara lämpligt att för vinnande af detta högst eftersträfvansvärda syftemål vänta på ett mera omfattande lagförslag. Jag vill derfor uttala den åsigten, att lösningen af denna fråga *icke* bör uppskjutas i afvaktan på en mera vidtgående rättegångsreform.

Häruti instämde herr *Nilsson* i Skärhus.

Vidare till anteckning förekom icke. Ifrågavarande skrifvelse-förslag blef af kammaren godkändt.

§ 5.

Föredrogos hvar för sig och blefvo af kammaren hänvisade till statskottet Kongl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner:
 angående användande af indragna kronofogde-, häradsskrifvare- och länsmanlöner till inrättande af nya sådana tjänster;
 angående upplåtelse till Örebro stad af mark från kronolägenheten Alnängarne i Örebro län;
 angående försäljning af kronoängen Bjurkärret n:o 1 i Södermanlands län; och
 angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja af kronan tillhörig mark i Norrbottens län.

§ 6.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda bevillningsutskottets memorial n:is 6 och 7 och betänkande n:o 8 samt lagutskottets utlåtande n:o 13.

§ 7.

Herr *Hj. Sjövall* aflemnade en motion, n:o 157, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huruvida icke all postsparbanks- och postanvisningsrörelse, med vissa undantag, kunde under söndag och helgdagar varda instäld.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bankoutskottets memorial:

n:o 5, angående afskrifning af en osäker fordran vid afdelningskontoret i Göteborg;

n:o 6, om afskrifning af en osäker fordran vid afdelningskontoret i Jönköping;

n:o 7, angående afskrifning af tre osäkra fordringar vid afdelningskontoret i Kalmar;

n:o 8, angående afskrifning af osäkra fordringar vid afdelningskontoret i Karlstad;

n:o 9, angående afskrifning af osäkra fordringar vid afdelningskontoret i Linköping;

n:o 10, angående afskrifning af osäkra fordringar vid afdelningskontoret i Luleå; och

n:o 11, angående afskrifning af osäkra fordringar vid afdelningskontoret i Visby; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 14, i anledning af väckta motioner om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels förslag till ändring i utsökningslagens bestämmelser i fråga om meddelande af underrättelse angående utmätning, dels sådan ändring i samma lag, att utmätning äfven i enskilda utsökningsmål må kunna utföras af fjerdingzman;

n:o 15, i anledning af väckta motioner om mera betryggande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom; och

n:o 16, i anledning af väckt motion om ändring i lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål den 4 juni 1886.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *J. E. Biesert* under 3 dagar fr. o. m. den 28 innevarande månad.

herr *O. A. Brodin* under 3 dagar fr. o. m. den 1 nästkommande mars, och herr *J. Bengtsson* i Bjernalt under 12 dagar fr. o. m. den 3 nästkommande mars.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,2 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.